

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

13 juli 2015

WETSONTWERP

**tot versterking van de strijd tegen
het terrorisme**

**Wetsvoorstel ertoe strekkende jihadisten
de Belgische nationaliteit en alle sociale
voordelen te ontnemen**

**Wetsvoorstel betreffende de bestraffing
en de vervallenverklaring van de Belgische
nationaliteit van Belgen die zich vrijwillig
aansluiten bij of taken vervullen voor
bepaalde jihadistische groeperingen,
verenigingen of entiteiten**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Kristien VAN VAERENBERGH**

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

13 juillet 2015

PROJET DE LOI

**visant à renforcer la lutte contre
le terrorisme**

**Proposition de loi visant à priver les
djidhadistes de la nationalité belge ainsi que de
tout avantage social**

**Proposition de loi prévoyant des sanctions
et la déchéance de la nationalité belge pour
les Belges qui adhèrent de leur plein gré à
certains groupements, associations ou entités
djidhadistes ou accomplissent des missions
pour ceux-ci**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
MME **Kristien VAN VAERENBERGH**

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Philippe Goffin

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Goedeleuyttersprot,
Kristien Van Vaerenbergh
PS Eric Massin, Laurette Onkelinx, Özlem Özen
MR Gilles Foret, Philippe Goffin, Richard Miller
CD&V Sonja Becq, Raf Terwingen
Open Vld Egbert Lachaert, Carina Van Cauter
sp.a Johan Vande Lanotte
Ecolo-Groen Stefaan Van Hecke
cdH Christian Brotcorne

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Christoph D'Haese, Koenraad Degroote, Daphné Dumery, Johan Klaps,
Hendrik Vuye
Paul-Olivier Delannois, Willy Demeyer, Ahmed Laaouej, Karine Lalieux
Benoît Friart, Luc Gustin, Philippe Pivin, Stéphanie Thoron
Griet Smaers, Els Van Hoof, Servais Verherstraeten
Katja Gabriëls, Dirk Janssens, Sabien Lahaye-Battheu
Monica De Coninck, Karin Jiroflée
Marcel Cheron, Benoît Hellings
Francis Delpérée, Vanessa Matz

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

FDF Olivier Maingain

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones
PP	:	Parti Populaire

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	Abréviations dans la numérotation des publications:
DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n ^o de base et du n ^o consécutif
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Beknopt Verslag	CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Plenum	PLEN: Séance plénière
COM: Commissievergadering	COM: Réunion de commission
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail: publicaties@dekamer.be	Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel: publications@lachambre.be
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier	Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt, teneinde het vertrek van strijders naar Syrië of Irak te verbieden

Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, teneinde de mogelijkheden tot vervallenverklaring van de nationaliteit uit te breiden

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt

INHOUD

Blz.

I. Inleidende uiteenzettingen	4
II. Algemene bespreking.....	9
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	25
IV. Vergadering met toepassing van artikel 82.1 van het Kamerreglement.....	30

Zie:

Doc 54 1198/ (2014/2015):

001: Wetsontwerp.

Doc 54 0658/ (2014/2015):

001: Wetsvoorstel van de heer Carcaci.

Doc 54 0781/ (2014/2015):

001: Wetsvoorstel van de heer Dewinter, mevrouw Pas en de heer Penris.

Doc 54 0795/ (2014/2015):

001: Wetsvoorstel van de heer Dallemagne en mevrouw Matz.

Doc 54 0796/ (2014/2015):

001: Wetsvoorstel van mevrouw Matz en de heer Dallemagne.

Doc 54 1078/ (2014/2015):

001: Wetsvoorstel van de heer Maingain en mevrouw Caprasse.

Proposition de loi modifiant la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, en vue d'interdire le départ de combattants en Syrie ou en Irak

Proposition de loi modifiant le Code de la nationalité belge afin d'étendre les possibilités de déchéance de la nationalité

Proposition de loi modifiant la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger

SOMMAIRE

Pages

I. Exposés introductifs	4
II. Discussion générale.....	9
III. Discussion des articles et votes	25
IV. Réunion en application de l'article 82.1 du Règlement de la Chambre	30

Voir:

Doc 54 1198/ (2014/2015):

001: Projet de loi.

Doc 54 0658/ (2014/2015):

001: Proposition de loi de M. Carcaci.

Doc 54 0781/ (2014/2015):

001: Proposition de loi de M. Dewinter, Mme Pas et M. Penris.

Doc 54 0795/ (2014/2015):

001: Proposition de loi de M. Dallemagne et Mme Matz.

Doc 54 0796/ (2014/2015):

001: Proposition de loi de Mme Matz et M. Dallemagne.

Doc 54 1078/ (2014/2015):

001: Proposition de loi de M. Maingain et Mme Caprasse.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en daaraan toegevoegde wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 23 juni, 1 en 7 juli 2015.

Aanvankelijk was het wetsvoorstel (Hendrik Vuye, Koen Metsu) betreffende de daadwerkelijke bestrijding van het jihadisme, de bescherming van de democratische instellingen en het waarborgen van de fundamentele vrijheden (DOC 54 0790/001) bij het wetsontwerp gevoegd. Het werd er tijdens de bespreking echter van losgekoppeld.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Wetsontwerp tot versterking van de strijd tegen het terrorisme, DOC 54 1198/001

De heer Koen Geens, minister van Justitie, verduidelijkt dat voorliggend wetsontwerp de concretisering is van drie van de twaalf maatregelen waartoe de regering heeft beslist na de aanslagen in Parijs en de operatie te Verviers in januari.

Het wetsontwerp omvat de volgende drie aspecten:

- de invoering van een nieuwe strafbaarstelling;
- de uitbreiding van de lijst van misdrijven waarvoor telefoontaps zijn toegestaan;
- de beperkte uitbreiding van de mogelijkheden tot het intrekken van de nationaliteit.

Het eerste aspect betreft de invoeging van een nieuwe strafbaarstelling in titel *I*ter van boek 2 van het Strafwetboek, betreffende “terroristische misdrijven”.

De nieuwe strafbaarstelling betreft het verlaten van het grondgebied of het terugkeren naar het Belgisch grondgebied met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf.

Zij beoogt inzonderheid de tenuitvoerlegging van § 6 van Resolutie 2178 van de Veiligheidsraad betreffende de “foreign fighters”. De minister meent dat het belang van de bestrijding van dat fenomeen in België voor zich zelf spreekt. De toestand met betrekking tot de Belgen die naar Syrië vertrekken om er samen met de jihadistische groeperingen te gaan strijden, is immers bijzonder zorgwekkend.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi et les propositions de loi jointes au cours de ses réunions des 23 juin, 1er et 7 juillet 2015.

Initialement était jointe au projet de loi la proposition de loi (Hendrik Vuye, Koen Metsu) relative à la lutte effective contre le djihadisme, à la protection des institutions démocratiques et à la garantie des libertés fondamentales, n° 790/1. Elle a toutefois été disjointe au cours de la discussion.

I. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Projet de loi visant à renforcer la lutte contre le terrorisme, DOC 54 1198/001

M. Koen Geens, ministre de la Justice, précise que le projet de loi à l'examen concrétise trois des douze mesures décidées par le gouvernement après les attentats de Paris et l'opération menée à Verviers en janvier.

Le projet de loi englobe les trois aspects suivants:

- l'instauration d'une nouvelle incrimination;
- l'extension de la liste des infractions pour lesquelles les écoutes téléphoniques sont autorisées;
- l'extension limitée des possibilités de retrait de la nationalité.

Le premier aspect vise l'insertion d'une nouvelle incrimination dans le titre premier *ter* du livre 2 du Code pénal concernant les “infractions terroristes”.

La nouvelle incrimination vise celui qui quitte le territoire ou qui revient sur le territoire belge en vue de commettre une infraction terroriste.

Elle vise plus particulièrement à mettre en œuvre le § 6 de la Résolution 2178 du Conseil de sécurité relative aux combattants étrangers. Le ministre estime que l'importance de contrer le phénomène en Belgique est évidente. La situation des Belges qui partent combattre en Syrie aux côtés des groupements djihadistes est en effet particulièrement préoccupante.

De nieuwe strafbaarstelling is noodzakelijk omdat het niet altijd mogelijk is om het bewijs te leveren dat de persoon vertrekt om zich aan te sluiten bij een bepaalde terroristische groep bijvoorbeeld. Er zal steeds moeten kunnen worden aangetoond dat de verplaatsing gebeurt met het oog op het plegen van een terroristisch misdrijf.

Het tweede aspect betreft de uitbreiding van de lijst die is opgenomen in artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering. In die lijst staan de misdrijven waarvoor het gebruik van telefoontaps is toegestaan, en geldt ook voor andere onderzoeksmaatregelen (zoals infiltratie). Die lijst moet alle terroristische misdrijven omvatten, wat nu nog niet het geval is: zo ontbreken nog de terroristische misdrijven die zijn ingevoegd bij de wet van 18 februari 2013, namelijk het aanzetten tot het plegen van een terroristisch misdrijf, het rekruteren voor terrorisme en de terrorismeopleiding. Voorts moet een nieuw misdrijf worden toegevoegd, te weten het op reis gaan met terroristische doeleinden.

Het onderscheppen van telefoongesprekken is een noodzakelijke maatregel om terroristische cellen te kunnen ontmantelen en aanslagen te voorkomen.

Het wettelijk kader diende dan ook te worden aangevuld.

Voorts wordt in het Wetboek van de Belgische nationaliteit een artikel 23/2 ingevoegd.

Voortaan zal voor alle terroristische misdrijven, en niet enkel die welke zijn bedoeld in de artikelen 137, 138, 139, 140 en 141 van het Strafwetboek, de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit mogelijk zijn. De beperking opgenomen in artikel 23/1 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit dat de ten laste gelegde feiten moeten zijn gepleegd binnen tien jaar vanaf de dag waarop zij de Belgische nationaliteit hebben verworven, is niet hernomen en houdt dus eveneens een verstrenging in. De procedure en het personeel toepassingsgebied zijn evenwel identiek aan deze van artikel 23/1, net als de voorwaarde van een veroordeling als dader, mededader of medeplichtige tot een gevangenisstraf van ten minste vijf jaar zonder uitstel.

De verstrenging is volgens de minister verantwoord gezien het feit dat terrorisme op een zeer algemene en brede manier effecten resorteert op het volledige land en dus mag worden geïnterpreteerd als een vorm van verwerping van het land, zijn instellingen en zijn waarden. In dat opzicht is het dan ook gerechtvaardigd om de mogelijkheid uit te breiden van vervallenverklaring van de intrinsiek met het land verbonden nationaliteit voor dergelijke specifieke misdrijven.

La nouvelle incrimination est nécessaire, dès lors qu'il n'est pas toujours possible de prouver qu'une personne part pour adhérer à un certain groupement terroriste, par exemple. Il faudra toujours pouvoir prouver que le déplacement est réalisé dans le but de commettre une infraction terroriste.

Le second aspect concerne l'extension de la liste prévue à l'article 90ter du Code d'instruction criminelle. Cette liste reprend les infractions pour lesquelles le recours aux écoutes téléphoniques est autorisé. Elle s'applique aussi pour d'autres mesures d'enquête, comme par exemple le recours aux infiltrations. Cette liste doit comprendre toutes les infractions terroristes, ce qui n'est pas encore le cas. Elle ne contient ainsi pas encore les infractions terroristes insérées par la loi du 18 février 2013, c'est-à-dire l'incitation, le recrutement et la formation au terrorisme. Il faut aussi ajouter la nouvelle infraction sur les déplacements à des fins terroristes.

L'interception des télécommunications est une mesure indispensable pour pouvoir démanteler les cellules terroristes et prévenir les attentats.

Le cadre légal devait donc être complété.

Un article 23/2 est ensuite inséré dans le Code de la nationalité belge.

La déchéance de la nationalité belge sera désormais possible pour toutes les infractions terroristes, et pas seulement pour celles qui sont prévues dans les articles 137, 138, 139, 140 et 141 du Code pénal. La limitation prévue à l'article 23/1 du Code de la nationalité belge qui prévoit que les faits reprochés doivent avoir été commis dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge n'est pas reprise: les règles sont donc durcies en l'occurrence également. La procédure et le champ d'application personnel sont cependant identiques à celles de l'article 23/1 du Code de la nationalité belge, tout comme la condition d'avoir été condamné comme auteur, coauteur ou complice à une peine d'emprisonnement d'au moins cinq ans sans sursis.

Selon le ministre, le renforcement se justifie par le fait que le terrorisme produit des effets d'une manière très générale et large sur le pays tout entier et donc peut être interprété comme une forme de rejet du pays, de ses institutions et de ses valeurs. Dans cette perspective, il est justifié d'étendre la possibilité de déchéance de la nationalité qui est intrinsèquement liée au pays pour ces infractions spécifiques.

De minister benadrukt tot slot dat de rechter bij de toepassing van het nieuwe artikel 23/2 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit rekening zal dienen te houden met de mogelijke gevolgen van een vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit in het concrete geval en in het licht van de rechten en fundamentele vrijheden gegarandeerd in het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Het zal dus geen automatisme worden, maar een beoordeling geval per geval vergen.

Het aan de commissie voorgelegde wetsontwerp is dus een heel specifieke tekst, met drie uitbreidingen die weliswaar heel beperkt en heel specifiek zijn, maar wel belangrijk om het wettelijk kader in de strijd tegen het terrorisme te verbeteren.

B. Wetsvoorstel (Aldo Carcaci) ertoe strekkende jihadisten de Belgische nationaliteit en alle sociale voordelen te ontnemen, DOC 54 0658/001

De heer Aldo Carcaci (PP) verduidelijkt dat in het licht van de jihadistische dreiging ten aanzien van België zijn wetsvoorstel twee doelen nastreeft.

Ten eerste strekt het ertoe de Belgische nationaliteit te ontnemen van de jihadisten met de dubbele nationaliteit, dan wel het de jihadisten met een buitenlandse nationaliteit onmogelijk te maken naar België terug te keren door hen het recht op toegang tot het grondgebied te ontfemen.

Ten tweede strekt het ertoe de jihadisten elk voordeel van welke aard ook te ontnemen dat voortvloeit uit het Belgische sociaalzekerheidsstelsel.

C. Wetsvoorstel (Filip Dewinter, Barbara Pas, Jan Penris) betreffende de bestraffing en de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit van Belgen die zich vrijwillig aansluiten bij of taken vervullen voor bepaalde jihadistische groeperingen, verenigingen of entiteiten, DOC 54 0781/001

De heer Jan Penris (VB), mede-indiener van het wetsvoorstel, verduidelijkt dit wetsvoorstel ertoe strekt Belgen die zich vrijwillig aansluiten bij of taken vervullen voor bepaalde jihadistische groeperingen, verenigingen of entiteiten, te bestraffen en hun nationaliteit te ontnemen.

Le ministre souligne enfin que le juge devra tenir compte, lors de l'application de l'article 23/2 du Code de la nationalité belge, des conséquences possibles d'une déchéance de la nationalité belge dans le cas concret, en tenant compte des droits et libertés fondamentaux garantis par la Convention européenne de protection des droits de l'homme et des libertés fondamentales. Il n'y aura donc pas d'automatisme, mais une évaluation au cas par cas.

Le projet qui est soumis à la commission est donc un projet de loi très ciblé avec trois extensions très limitées, très spécifiques mais importantes pour améliorer le cadre légal dans la lutte contre le terrorisme.

B. Proposition de loi (Aldo Carcaci) visant à priver les djihadistes de la nationalité belge ainsi que de tout avantage social, DOC 54 0658/001

M. Aldo Carcaci (PP) explique que, face à la menace djihadiste à l'égard de la Belgique, sa proposition de loi poursuit un double objectif.

D'une part, elle vise à priver de la nationalité belge les djihadistes lorsqu'ils possèdent une double nationalité ou de rendre impossible leur retour sur le territoire en leur retirant l'accès au territoire lorsqu'ils sont étrangers.

D'autre part, elle entend priver les djihadistes de tout avantage de quelque nature que ce soit qui découle du système de protection sociale belge.

C. Proposition de loi (Filip Dewinter, Barbara Pas, Jan Penris) prévoyant des sanctions et la déchéance de la nationalité belge pour les Belges qui adhèrent de leur plein gré à certains groupements, associations ou entités djihadistes ou accomplissent des missions pour ceux-ci, DOC 54 0781/001

M. Jan Penris (VB), coauteur de la proposition de loi, explique que celle-ci vise à sanctionner et à priver de leur nationalité les Belges qui adhèrent de leur plein gré à certains groupements, associations ou entités djihadistes ou accomplissent des missions pour ceux-ci.

D. Wetsvoorstel (Hendrik Vuye, Koen Metsu) betreffende de daadwerkelijke bestrijding van het jihadisme, de bescherming van de democratische instellingen en het waarborgen van de fundamentele vrijheden, DOC 54 0790/001

De heer Koen Metsu (N-VA), mede-indiener van het wetsvoorstel, stelt vast dat de voornaamste elementen van zijn wetsvoorstel opgenomen zijn in het ter bespreking voorliggende wetsontwerp.

Zijn wetsvoorstel kadert in de strijd tegen het jihadisme. Het beoogt de democratische instellingen te beschermen en de fundamentele rechten en vrijheden te waarborgen.

De dienstneming, het vertrek of de doorreis van personen met het oog op dienst bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde staat bevindt (huurlingschap), worden strafbaar gesteld.

Daarnaast wordt de straf die reeds bestaat voor het ronselen voor de gewapende strijd verscherpt en aangepast.

Het straffenpalet wordt ook uitgebreid met nieuwe straffen (verlies van nationaliteit en een verbod om het grondgebied te betreden), zodat de strafrechter steeds de best aangepaste straf kan opleggen.

E. Wetsvoorstel (Georges Dallemagne, Vanessa Matz) tot wijziging van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt, teneinde het vertrek van strijders naar Syrië of Irak te verbieden, DOC 54 0795/001

Mevrouw Vanessa Matz (cdH), mede-indienster van het wetsvoorstel, verduidelijkt dat zij samen met de heer Dallemagne dit wetsvoorstel, alsook het wetsvoorstel DOC 54 0796/001, nog voor de terreuraanslag in Parijs van 7 januari 2015 hebben ingediend. Zij betreurt dan ook dat tot de indiening van dit wetsontwerp werd getalmd om deze problematiek aan te pakken, terwijl er al wetsvoorstellen voorhanden waren.

In het bijzonder, wat het wetsvoorstel DOC 54 0795/001 betreft, legt zij uit dat momenteel de wet ambtshalve (behalve in welbepaalde uitzonderingsgevallen) elke vorm van ronseling van Belgische strijders om in het buitenland te vechten, bestraft.

D. Proposition de loi relative à la lutte effective contre le djihadisme, à la protection des institutions démocratiques et à la garantie des libertés fondamentales, DOC 54 0790/001

M. Koen Metsu (N-VA), coauteur de la proposition de loi, constate que les principaux éléments de sa proposition de loi sont repris dans le projet de loi à l'examen.

Sa proposition de loi s'inscrit dans le cadre de la lutte contre le djihadisme. Elle vise à protéger les institutions démocratiques et à garantir les libertés et droits fondamentaux.

Elle incrimine l'engagement, le départ ou le transit de personnes en vue de servir dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger (mercenariat).

Par ailleurs, elle renforce et adapte la peine qui frappe déjà le recrutement pour la lutte armée.

L'éventail des peines est également étendu, avec l'instauration de nouvelles peines (perte de la nationalité et interdiction d'entrer sur le territoire), ce qui permettra au juge pénal d'infliger toujours la peine la mieux adaptée.

E. Proposition de loi (Georges Dallemagne, Vanessa Matz) modifiant la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, en vue d'interdire le départ de combattants en Syrie ou en Irak, DOC 54 0795/001

Mme Vanessa Matz (cdH), coauteure de la proposition de loi, précise qu'elle-même et M. Dallemagne ont déposé cette proposition, de même que la proposition DOC 54 0796/001, avant même les attentats terroristes du 7 janvier 2015 à Paris. Elle regrette par conséquent que l'on ait tergiversé jusqu'au dépôt du projet de loi à l'examen avant de s'attaquer au problème, alors que plusieurs propositions sur le même sujet étaient déjà disponibles.

Elle explique en particulier, concernant la proposition de loi DOC 54 0795/001, qu'à l'heure actuelle, la loi réprime d'office toute forme de recrutement de combattants belges pour combattre à l'étranger (hormis certaines exceptions précises).

Op het louter vertrekken om op eigen initiatief in het buitenland te gaan strijden, staan echter alleen straffen wanneer een koninklijk besluit, vastgesteld na overleg in de Ministerraad, is aangenomen; dat is thans niet het geval.

Voor wie naar Irak en Syrië reist om er te gaan strijden, achten de indieners het derhalve noodzakelijk bij wet dergelijke straffen vast te stellen, voor een hernieuwbare duur van één jaar.

F. Wetsvoorstel (Vanessa Matz, Georges Dallemagne) tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, teneinde de mogelijkheden tot vervallenverklaring van de nationaliteit uit te breiden, DOC 54 0796/001

Mevrouw Vanessa Matz (cdH), hoofdindienster van het wetsvoorstel, legt uit dat dit wetsvoorstel tot de uitbreiding van de mogelijkheden tot vervallenverklaring van de nationaliteit betrekking heeft op personen die hun nationaliteit niet hebben verkregen van een Belgische ouder of adoptant.

De indienster stelt voorts vast dat haar wetsvoorstel verder gaat dan het wetsontwerp, in de zin dat het wetsvoorstel de beoordelingsbevoegdheid van de rechter afschaft bij veroordelingen wegens misdrijven als bedoeld in artikel 23/1, § 1, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit. De vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit vindt in voorkomend geval automatisch plaats.

G. Wetsvoorstel (Olivier Maingain, Véronique Caprasse) tot wijziging van de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt, DOC 54 1078/001

Dit wetsvoorstel beoogt de instelling van een verbod tot dienstneming bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van de vreemde Staat bevindt, met de bedoeling deel te nemen aan terroristische activiteiten, oorlogsmisdrijven of misdrijven tegen de menselijkheid. Voor een dergelijk verbod zou geen besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad vereist zijn.

Om dat verbod doeltreffender te maken, voorziet het wetsvoorstel enerzijds in een administratief verbod het grondgebied te verlaten voor de personen die een groot risico vertonen om in het buitenland te gaan vechten alsook in een bijbehorende meldingsplicht, en anderzijds

Par contre, pour ce qui est du simple départ pour combattre à l'étranger, de la propre initiative des personnes concernées, des sanctions ne sont prévues que si un arrêté royal délibéré en Conseil des ministres est adopté, ce qui n'est pas le cas actuellement.

Les auteurs estiment donc nécessaire d'instaurer, par une loi, de telles sanctions, pour une durée d'un an renouvelable, pour les personnes qui partent combattre en Irak et en Syrie.

F. Proposition de loi (Vanessa Matz, Georges Dallemagne) modifiant le Code de la nationalité belge afin d'étendre les possibilités de déchéance de la nationalité, DOC 54 0796/001

Mme Vanessa Matz (cdH), auteure principale de la proposition de loi, explique que cette proposition de loi étendant les possibilités de déchéance de la nationalité concerne les personnes qui ne tiennent pas leur nationalité d'un auteur ou adoptant belge.

L'auteure constate ensuite que sa proposition de loi va plus loin que le projet de loi, en ce sens que la proposition de loi supprime le pouvoir d'appréciation du juge en cas de condamnations pour les infractions visées à l'article 23/1, § 1er, du Code de la nationalité belge. Le cas échéant, la déchéance de la nationalité belge est prononcée automatiquement.

G. Proposition de loi (Olivier Maingain, Véronique Caprasse) modifiant la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, DOC 54 1078/001

Cette proposition de loi vise à interdire le fait de s'engager dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger, avec l'intention de participer à des activités terroristes, des crimes de guerre ou des crimes contre l'humanité, sans qu'un arrêté délibéré en Conseil des ministres ne soit nécessaire.

Afin de rendre plus effective cette interdiction, la proposition de loi prévoit, d'une part, une interdiction administrative de sortie du territoire pour les personnes présentant un risque substantiel de s'engager à l'étranger, avec une obligation de pointage, et, d'autre part,

in een strafrechtelijke sanctie ingeval het verbod het grondgebied te verlaten niet in acht werd genomen.

II. — ALGEMENE BESPREKING

A. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw Vanessa Matz (cdH) is verheugd dat er eindelijk een bespreking komt van het wetsontwerp met de volgende drie aspecten: de vervallenverklaring van de nationaliteit wegens terroristische misdrijven, de strafbaarstelling om in het buitenland te gaan vechten en de uitbreiding van de telefoontap. Het is jammer dat het wetsontwerp pas zeven maanden na de aankondiging van die maatregelen wordt besproken.

De wetsvoorstellen DOC 54 0795/1 en DOC 54 0796/1 die door haar fractie zijn ingediend, sluiten erg nauw aan bij dit wetsontwerp.

Het eerste essentiële aspect van het wetsontwerp is de vervallenverklaring van de nationaliteit. Men heeft ervoor gekozen de maatregel tot vervallenverklaring van de nationaliteit die reeds bestond uit te breiden tot de nieuwe terroristische misdrijven, zoals recrutering of propaganda. Waarom sluit de minister specifiek de dreiging om terroristische misdrijven te plegen uit, als bepaald bij artikel 137, § 3, 6°, van het Strafwetboek? Voorts opteerde men voor de mogelijkheid om de termijn van tien jaar af te schaffen, zodat vervolging altijd mogelijk blijft. De spreekster vindt het een goede zaak dat een dergelijke termijn niet geldt voor terroristen. De Raad van State vraagt zich toch af of de niet-afschaffing van die termijn voor misdrijven van gemeenrecht tot een ongelijke behandeling zou kunnen leiden. Wat vindt de minister daarvan?

De spreekster stelde voor om verder te gaan en in een aantal gevallen de beoordelingsbevoegdheid van de rechter om zijn strafrechtelijke veroordeling al dan niet te doen samenvallen met de vervallenverklaring van de nationaliteit, af te schaffen. In het wetsvoorstel DOC 54 796/1 moest de rechter zijn strafrechtelijke veroordeling doen samengaan met een vervallenverklaring van de nationaliteit voor de misdrijven als bedoeld in artikel 23/1, § 1, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit. De Raad van State geeft aan dat de vervallenverklaring niet automatisch mag ingaan. De spreekster zal op dat punt dus de Raad van State en het wetsontwerp volgen.

Voorts wijst de spreekster erop dat men heel lang heeft moeten wachten op de maatregel betreffende de uitbreiding van de telefoontap. Zij verheugt zich over de extra middelen om een rits problemen te regelen en tot resultaten te komen.

une sanction pénale en cas de non-respect de l'interdiction de sortie du territoire.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

A. Questions et observations des membres

Mme Vanessa Matz (cdH) se réjouit qu'arrive enfin ce projet de loi concernant les trois aspects que sont la déchéance de nationalité pour les infractions terroristes, l'incrimination d'aller combattre à l'étranger et l'élargissement des écoutes téléphoniques. Il est regrettable qu'il ait fallu sept mois depuis l'annonce de ces mesures pour que le projet de loi soit enfin débattu.

Les propositions de loi n°s 795/1 et 796/1 introduites par son groupe sont extrêmement proches de ce projet de loi.

Le premier point essentiel du projet est la déchéance de nationalité. Le choix a été fait d'élargir la mesure de déchéance de nationalité qui existe déjà aux nouvelles infractions terroristes comme le recrutement ou la propagande. Pourquoi le ministre exclut-il spécifiquement la menace de réaliser des infractions terroristes, prévue par l'article 137, § 3, 6° du Code pénal? Par ailleurs, l'option choisie est de pouvoir supprimer le délai de dix ans afin qu'on puisse poursuivre à tout moment. Pour l'oratrice, c'est une bonne chose de ne pas avoir un tel délai pour les terroristes. Le Conseil d'État se demande cependant si le fait de ne pas supprimer ce délai pour les infractions de droit commun pourrait conduire à une discrimination. Qu'en pense le ministre?

L'oratrice proposait d'aller plus loin en supprimant dans certains cas le pouvoir d'appréciation du juge d'assortir ou pas sa condamnation pénale de la déchéance de nationalité. Selon sa proposition de loi n°796/1, le juge devait assortir sa condamnation pénale d'une déchéance de nationalité pour les infractions visées à l'article 23/1, § 1er, du Code de la nationalité. Le Conseil d'État a indiqué que la déchéance ne peut être automatique. L'oratrice suivra donc le Conseil d'État et le projet de loi sur ce point.

Par ailleurs, l'oratrice indique que la mesure de l'extension des écoutes téléphoniques est attendue depuis très longtemps. Elle se réjouit des moyens accrus afin de régler une série de problèmes et d'arriver à des résultats.

Tot slot gaat de spreekster in op de strafbaarstelling van mensen die in het buitenland willen gaan vechten. De juridische weg die de minister heeft gekozen voor, verschilt van de methode waarvoor de spreekster in haar voorstellen koos, maar het doel is hetzelfde. Maar wat moet men doen om geen afbreuk te plegen aan het humanitaire recht? Soms hebben mensen gegronde redenen om naar Syrië of elders te reizen. Het federaal parket stipt dat punt ook aan: men moet absoluut rekening houden met dat onderscheid. Indien er twijfel bestaat over de strafbaarstelling, geldt de strafbaarstelling niet.

Het is heel belangrijk om doeltreffend te werken zonder de rechten en vrijheden te schenden. De Belgische regering moet ter zake het voortouw blijven nemen in Europa. Wraakroepend zijn de middelen die voor dat beleid worden ingezet. De eerste minister kondigde een bijkomende enveloppe van 40 miljoen euro aan voor extra personeel in de strijd tegen het terrorisme; die enveloppe lijkt nochtans al deel uit te maken van de enveloppe van 200 miljoen euro voor de investering in veiligheid. In welke middelen wordt concreet voorzien? Extra middelen zijn absoluut noodzakelijk, onder meer voor de lokale politie of voor gemeenten die in het bijzonder het mikpunt van radicalisme zijn.

De heer Hans Bonte (sp.a) onderschrijft de grote lijnen van het wetsontwerp dat duidelijke doeleinden nastreeft en van een forse aanpak getuigt. Hij vraagt zich wel af in welke mate de ontworpen regelingen doeltreffend zullen zijn. Hij vreest dat geen enkele wettelijke maatregel fors genoeg is om geradicaliseerde personen van hun daden te doen afzien.

De spreker is van oordeel dat er een fundamenteel verband bestaat tussen, enerzijds, radicalisme en, anderzijds, terreurdreiging. Een aanpak van de terreur en het terrorisme veronderstelt dan ook een daadkrachtige aanpak van het radicalisme, op alle overheidsniveaus (d.w.z., inclusief de lokale besturen). Er lijkt daarover consensus te bestaan. Toch stelt de heer Bonte vast dat er op dit punt nog heel wat werk moet worden verricht.

Er dient in het bijzonder meer aandacht te worden geschonken aan het opvangen van en gevolg geven aan signalen van op het terrein, zodat men het fenomeen van de radicalisering daadkrachtig kan aanpakken. De heer Bonte onderstreept het belang hiervan en legt ook uit dat de juiste structuren daarvoor soms ontbreken. Bij wijze van illustratie verwijst hij naar de stad waarvan hij burgemeester is. Vilvorde is, wat radicalisering betreft, gelegen in een gevoelige regio. In zijn stad is er evenwel geen Justitiehuis gevestigd. Als gevolg daarvan worden jongeren uit zijn stad die als "gevaarlijk" worden beschouwd, opgevolgd door het Justitiehuis in Brussel.

Enfin, concernant la problématique de l'incrimination des personnes partant combattre à l'étranger, la voie juridique choisie par le ministre diffère de celle qu'avait choisie l'oratrice dans ses propositions, cependant le but est identique. Toutefois, comment éviter de tomber dans le droit humanitaire? Des personnes partent parfois pour de bonnes raisons en Syrie ou ailleurs. Le parquet fédéral soulève aussi ce point: il faut à tout prix faire attention à cette distinction. S'il y a un doute sur l'incrimination, celle-ci ne se fera pas.

Il est essentiel d'avancer efficacement sans violer les droits et libertés. Le gouvernement belge doit continuer à être un leader européen en la matière. La question qui fâche concerne les moyens dévolus à cette politique. Le premier ministre a annoncé une enveloppe complémentaire de 40 millions d'euros en personnel complémentaire pour la lutte contre le terrorisme. Celle-ci semble pourtant déjà faire partie de l'enveloppe des 200 millions d'euros provisionnée pour l'investissement dans la sécurité. Qu'en est-il des moyens prévus concrètement? Il faut absolument des moyens supplémentaires, notamment au niveau des polices locales ou de communes particulièrement visées par le radicalisme.

M. Hans Bonte (sp.a) souscrit au projet de loi dans ses grandes lignes, lequel poursuit des objectifs clairs et témoigne d'une grande fermeté. Il s'interroge toutefois sur l'efficacité des régimes proposés. Il craint qu'aucune mesure légale ne soit suffisamment forte pour convaincre les personnes radicalisées de renoncer à leurs projets.

L'intervenant estime qu'il existe un lien fondamental entre le radicalisme, d'une part, et la menace terroriste, d'autre part. La lutte contre le terrorisme suppose dès lors que l'on combatte efficacement le radicalisme à tous les niveaux de pouvoirs (c'est-à-dire en ce compris les pouvoirs locaux). Un consensus semble exister en la matière. M. Bonte constate cependant qu'il reste encore beaucoup de travail à accomplir en la matière.

Il convient en particulier de s'intéresser davantage à l'interception et au suivi de signaux qui se manifestent sur le terrain afin de lutter efficacement contre le phénomène de la radicalisation. M. Bonte en souligne l'importance, expliquant également que les structures adéquates font parfois défaut à cet égard. À titre d'exemple, il évoque la ville dont il est bourgmestre. En matière de radicalisation, Vilvorde se trouve dans une région sensible. Pour autant, aucune maison de justice n'est établie sur le territoire de la ville. En conséquence, des jeunes de sa ville considérés comme "dangereux" doivent être suivis par la maison de Justice de Bruxelles.

De burgemeester van de stad Vilvoorde wordt daarover evenwel niet geïnformeerd en blijft in de onwetendheid omtrent de specifieke situatie van de betrokken jongeren. Vanuit het oogpunt van de bestrijding van het radicalisme is dat niet erg doeltreffend. Daarom pleit de heer Bonte voor een Justitiehuis in zijn stad. Hij vraagt ook een versterking van het parket van Halle-Vilvoorde.

Het volstaat ook niet om wetgeving aan te nemen die een afschrikwekkend effect heeft en geradicaliseerde jongeren ervan weerhoudt naar het buitenland te trekken om te strijden. Daarenboven moeten ze hier nauw worden opgevolgd en begeleid. In een recent persartikel verschenen in de *New York Times* wordt er overigens op gewezen dat de meerderheid van de daders van terreur nooit naar het buitenland is vertrokken.

De heer Bonte vraagt vooral de nodige aandacht voor de situatie van de minderjarigen. De maatschappij draagt de verantwoordelijkheid om deze categorie van personen tegen ellende te beschermen. De spreker is er zich van bewust dat een groot deel van de verantwoordelijkheid hiervoor bij de Gemeenschappen ligt en niet bij de federale overheid. Hij vraagt zich wel af waarom men nog niet het initiatief heeft genomen om een samenwerkingsmodel tussen de bevoegde overheden op poten te zetten. Wat de volwassenen aangaat, merkt de heer Bonte op dat de overheid evenmin goed voorbereid is en niet goed weet wat te doen met de personen die op de lijst van het OCAD staan.

Voorts vestigt de spreker er de aandacht op dat sommige van de ontworpen bepalingen op sommige punten heel wat discretionaire beleidsruimte geven aan de diensten die belast zijn met de toepassing ervan. Hij denk hierbij onder meer aan de verruimde mogelijkheden inzake afluisteren, kennismaken en openen van privécommunicatie (artikel 3 van het wetsontwerp). De heer Bonte hoopt dat dit geen aanleiding zal geven tot willekeur en niet de verkeerde personen in moeilijkheden zal brengen. De heer Bonte acht dit laatste niet uitgesloten, dit is ook nu soms al het geval. Ter illustratie verwijst hij naar de broer van een Syriëstrijder die ter plaatse gewond is geraakt en die probeert hem hulp te gaan bieden in Syrië. Hoewel hij zelf geen banden heeft met de islamistische beweging en geen Syriëstrijder is, noch de bedoeling heeft dit te worden, wordt hij opgepakt bij de Turkse grens. De jongeman heeft sindsdien heel wat problemen gehad om Justitie te overtuigen van het feit dat hij onschuldig is.

Als volgende punt staat de heer Bonte stil bij de beoogde mogelijkheid om daders van terroristische misdrijven van de Belgische nationaliteit vervallen te verklaren (artikel 5 van het wetsontwerp). Hij is van oordeel dat het om een symbool gaat en dat de betrokken bepaling

Mais le bourgmestre de la ville de Vilvoorde n'en est pas informé et ignore tout de la situation spécifique des jeunes en question. Si l'on se place du point de vue de la lutte contre le radicalisme, ce n'est pas très efficace. C'est pourquoi M. Bonte réclame une maison de justice pour sa ville. Il demande également que l'on renforce le parquet de Hal-Vilvoorde.

Du reste, il ne suffit pas d'adopter une législation ayant un effet dissuasif et empêchant les jeunes radicalisés de partir combattre à l'étranger. Il faut également les suivre et les accompagner étroitement en Belgique. Dans un article paru récemment dans le *New York Times*, il a d'ailleurs été fait observer que la plupart des auteurs d'actes terroristes n'étaient jamais partis à l'étranger.

M. Bonte demande que la situation des mineurs fasse l'objet d'une attention particulière. Il incombe à la société de les prémunir contre les problèmes. L'intervenant est conscient que la responsabilité en la matière revient en grande partie aux Communautés et non à l'autorité fédérale. Il se demande pourquoi l'initiative n'a pas encore été prise de mettre sur pied un modèle de collaboration entre les autorités compétentes. Concernant les adultes, M. Bonte fait remarquer que les pouvoirs publics ne sont pas bien préparés non plus et ne savent pas bien que faire des personnes figurant sur la liste de l'OCAM.

Par ailleurs, l'intervenant attire l'attention sur le fait que certaines dispositions du projet confèrent en certains points une très grande marge de manœuvre discrétionnaire aux services chargés de leur application. Il songe notamment à cet égard aux possibilités élargies en matière d'écoute, de prise de connaissance et d'enregistrement de communications (article 3 du projet de loi). M. Bonte espère que celles-ci ne généreront pas l'arbitraire et ne mettront pas à tort certaines personnes en difficulté, ce que M. Bonte estime vraisemblable, comme cela se produit parfois déjà à présent. Il cite à cet égard l'exemple du frère d'un djihadiste blessé en Syrie qui tente d'aller aider ce dernier sur place. Il a été arrêté à la frontière turque bien qu'il n'ait lui-même aucun lien avec le mouvement islamiste, qu'il ne soit pas djihadiste et n'ait pas l'intention de le devenir non plus. Depuis lors, le jeune homme a eu beaucoup de difficultés à convaincre la Justice de son innocence.

M. Bonte aborde ensuite la possibilité prévue à l'article 5 du projet de loi de déchoir de la nationalité belge les auteurs d'infractions terroristes. Il estime qu'il s'agit d'une mesure symbolique et que la disposition en question ne pourra être appliquée que dans un nombre

slechts in uiterst weinig gevallen zal kunnen worden toegepast. Heeft de minister er een zicht op hoeveel van de reeds veroordeelde personen in aanmerking zouden kunnen gekomen zijn voor deze bepaling?

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) merkt een verschil op tussen de twaalf maatregelen tegen radicalisme en terrorisme die de regering aanvankelijk had voorgenomen en het voorliggende wetsontwerp. Waar het er alle schijn van had dat de maatregelen in zeven haasten in elkaar werden gebokst, lijkt het erop dat het wetsontwerp meer "serieus" heeft.

In navolging van de vorige spreker merkt hij op dat niet alleen de Gemeenschappen, maar ook de federale overheid heel wat verantwoordelijkheden heeft. Zo ressorteert de kwestie van de versterking van de doeltreffendheid van politie en justitie onder de federale bevoegdheden. Daarnaast moet er dringend worden gewerkt aan het wegnemen van de voedingsbodem voor de radicalisering, wat onder meer een sterk preventiebeleid veronderstelt.

Bij de beoordeling van de ontworpen regelingen, dienen er volgens de heer Van Hecke twee vragen te worden beantwoord.

De eerste vraag is of het huidige wetgevend arsenaal eigenlijk al niet volstaat. De spreker wijst erop dat de overheid van nature altijd de neiging heeft om nieuwe maatregelen te treffen wanneer er zich ongewenste evenementen voordoen, terwijl dat strikt genomen niet altijd nodig is. Daarom wenst hij te weten of er een grondige evaluatie is gebeurd van de doeltreffendheid van de bestaande regelingen. Ook de ontworpen regelingen dienen overigens aan dit criterium te worden getoetst.

De tweede vraag houdt verband met de fundamentele rechten en vrijheden en wordt reeds deels beantwoord door het advies van de Raad van State. Is het wetsontwerp wel degelijk in overeenstemming met de grondwettelijk en internationaalrechtelijk verankerde rechten en vrijheden?

De heer Van Hecke wijst op de volgende belangrijke punten van verschil tussen de eerder aangehaalde twaalf maatregelen en het wetsontwerp.

In de eerste plaats wijst hij erop dat men aanvankelijk zinnens was om de zogenaamde huurlingenwet (de wet van 1 augustus 1979 betreffende diensten bij een vreemde leger- of troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt) bij de tijd te brengen. Deze piste lijkt nu verlaten en de minister

de cas extreemement restreint. Le ministre a-t-il une idée du nombre de personnes déjà condamnées auxquelles cette disposition pourrait s'appliquer.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) observe une différence entre les douze mesures contre le radicalisme et le terrorisme que le gouvernement avait initialement prévues et le projet de loi à l'examen. Alors que les mesures donnaient l'apparence d'avoir été élaborées dans la précipitation, le projet de loi semble témoigner d'un plus grand sérieux.

À l'instar de l'intervenant précédent, il souligne que de nombreuses responsabilités sont du ressort non seulement des Communautés mais aussi de l'autorité fédérale. C'est ainsi que la question du renforcement de l'efficacité de la police et de la justice relève des compétences fédérales. En outre, il est urgent de s'atteler à supprimer le terreau de la radicalisation, ce qui suppose notamment une politique de prévention énergique.

L'évaluation des réglementations en projet devra, selon M. Van Hecke, répondre à deux questions.

La première question est de savoir si l'arsenal législatif actuel n'est pas en fait déjà suffisant. L'intervenant souligne que l'autorité a toujours tendance, par nature, à prendre de nouvelles mesures lorsque des événements indésirables se produisent, alors que ce n'est pas toujours strictement nécessaire. C'est la raison pour laquelle il demande si l'efficacité des réglementations existantes a été soumise à une évaluation approfondie. Les réglementations en projet doivent par ailleurs également être appréciées au regard de ce critère.

La deuxième question se rapporte aux libertés et droits fondamentaux et trouve déjà partiellement une réponse dans l'avis du Conseil d'État. Le projet de loi est-il bien conforme aux libertés et droits ancrés dans la Constitution et dans le droit international?

M. Van Hecke attire l'attention sur les importantes différences suivantes entre les douze mesures précitées et le projet de loi.

En premier lieu, il souligne que le gouvernement avait initialement prévu d'actualiser la loi sur les mercenaires (la loi du 1er août 1979 concernant les services dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un État étranger). Cette piste semble désormais abandonnée et le ministre opte à présent

volgt nu het spoor van de invoering van een autonome strafrechtelijke bepaling in het Strafwetboek.

In de tweede plaats verwijst hij naar de ontworpen bepalingen inzake de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit. Oorspronkelijk was het de bedoeling van de regering om het ook mogelijk te maken in België geboren personen van de Belgische nationaliteit vervallen te laten verklaren. De heer Van Hecke merkt op dat de minister van Justitie hierover reeds behoedzaam was en verklaard heeft dat men hierover nog juridische adviezen diende in te winnen. Deze hypothese is nu terecht geschrapt. De spreker twijfelt wel of het juridisch haalbaar is om, in tegenstelling tot wat bepaald is in artikel 23/1 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, niet de voorwaarde te hernemen dat het terroristische misdrijf gepleegd moet zijn binnen de tien jaar vanaf de dag dat de betrokken persoon de Belgische nationaliteit heeft verworven (zie artikel 5 van het wetsontwerp). Daarmee voert de minister een onderscheid in tussen, enerzijds, de “algemene” categorie van zware misdrijven (opgenomen in artikel 23, § 1, 2°, van hetzelfde Wetboek) en de in de artikelen 23/1 en 23/2 opgenomen misdrijven, anderzijds. De Raad van State merkt dienaangaande op dat beide bepalingen beter op elkaar dienen te worden afgestemd om te vermijden dat de overlapping van hun respectieve werkingsferen zou leiden tot inconsistenties en discriminaties (DOC 1198/001, blz. 23). De Raad geeft met andere woorden een hint omtrent een eventuele discriminatie en de spreker leest nergens in de memorie van toelichting een antwoord op deze opmerking. Zo wijst de spreker erop dat bv. een aanslag op het staatshoofd (strafbaar krachtens artikel 101 van het Strafwetboek) die gepleegd werd na het verstrijken van een termijn van tien jaar na de verwerving van de Belgische nationaliteit evenzeer kan beschouwd worden als “een vorm van verwerping van het land, zijn en instellingen en zijn waarden” (artikelsgewijze bespreking, DOC 54 1198/001, blz. 8).

Voor het overige is de heer Van Hecke het eens met de vorige spreker die zich afvraagt of deze verstrenging niet veeleer een symbool is, daar het een regeling is die slechts zelden zal kunnen worden toegepast. De spreker wijst er ook op dat de huidige versie van het Wetboek van Belgische nationaliteit reeds toelaat om daders van terroristische misdrijven van de Belgische nationaliteit vervallen te verklaren (zie dienaangaande artikel 23/1 van hetzelfde Wetboek). Beschikt de minister over statistieken over het aantal keren dat de hoven en rechtbanken deze bepaling al hebben toegepast? Daarbij is de spreker van oordeel dat er belangrijker prioriteiten zijn in de strijd tegen het radicalisme en het terrorisme dan deze maatregel.

pour l'introduction d'une disposition pénale autonome dans le Code pénal.

En deuxième lieu, il renvoie aux dispositions en projet concernant la déchéance de la nationalité belge. Le gouvernement avait initialement prévu que les personnes nées en Belgique pourraient également être déchues de la nationalité belge. M. Van Hecke fait observer que le ministre de la Justice s'était déjà montré prudent à l'égard de cette mesure en déclarant qu'il fallait encore recueillir des avis juridiques à ce sujet. Cette hypothèse est à présent abandonnée à juste titre. L'intervenant doute toutefois qu'il soit juridiquement possible de ne pas intégrer, contrairement à ce que prévoit l'article 23/1 du Code de la nationalité belge, la condition selon laquelle l'infraction terroriste doit avoir été commise dans les dix ans à compter de la date d'obtention de la nationalité belge (voir article 5 du projet de loi). Le ministre introduit ainsi une distinction entre, d'une part, la catégorie “générale” d'infractions graves (reprises à l'article 23, § 1er, 2°, du même Code) et, d'autre part, les infractions reprises aux articles 23/1 et 23/2. Le Conseil d'État fait observer à ce sujet qu'il s'impose que les deux dispositifs soient mieux articulés pour éviter que le recoupement de leurs champs d'application respectifs n'occasionne des incohérences et des discriminations (DOC 1198/001, p. 23). En d'autres termes, le Conseil d'État suggère l'existence d'une éventuelle discrimination et l'intervenant ne trouve aucune réponse à cette observation dans l'exposé des motifs. C'est ainsi que l'intervenant souligne qu'un attentat contre le chef de l'État (punissable en vertu de l'article 101 du Code pénal) qui a été commis après l'expiration d'un délai de dix ans suivant l'obtention de la nationalité belge, peut tout autant être considéré “comme une forme de rejet du pays, de ses institutions et de ses valeurs” (Commentaire des articles, DOC 54 1198/001, p. 8).

Pour le surplus, M. Van Hecke partage le point de vue de l'intervenant précédent qui se demande si ce durcissement n'est pas plutôt de nature symbolique, dans la mesure où cette réglementation ne pourra que rarement être appliquée. L'intervenant souligne également que la version actuelle du Code de la nationalité belge permet déjà de déchoir de la nationalité belge les auteurs d'infractions terroristes (voir à ce sujet l'article 23/1 du même Code). Le ministre dispose-t-il de statistiques sur le nombre de fois où les cours et tribunaux ont déjà appliqué cette disposition? L'intervenant estime en outre qu'il y a des priorités plus importantes que cette mesure dans le cadre de la lutte contre le radicalisme et le terrorisme.

Als volgende punt wijst de heer Van Hecke erop dat in de artikelsgewijze bespreking wordt aangestipt dat het ontworpen artikel 140*sexies* (artikel 2 van het wetsontwerp) in overeenstemming is met resolutie 2178 van de VN-Veiligheidsraad van 24 september 2014¹. Toch ziet de spreker een verschil. Paragraaf 6, a, van de resolutie bepaalt dat de Staten erop moeten toezien hun onderdanen te bestraffen die zich begeven of proberen te begeven naar een andere Staat dan hun Staat van verblijf of van *nationaliteit*. Deze nuance is evenwel niet opgenomen in het ontworpen artikel 140*sexies*, 1°, waarin men alleen de term “buitenland” gebruikt. Kan de minister dit uitleggen? Kan een Turkse Koerd bijvoorbeeld terugkeren naar Koerdistan om er in het Koerdische leger te gaan strijden (en zal het Koerdische leger kunnen worden beschouwd als een terroristische organisatie in de zin van artikel 139 van het Strafwetboek?)?

Overigens ziet de heer Van Hecke veel gevaren in de praktische toepassing van het ontworpen artikel 140*sexies*. Hoe zal men kunnen weten of iemand naar het buitenland vertrekt om er een terroristische opleiding te krijgen? Hij vreest dat dit aanleiding zal kunnen geven tot problemen voor personen die verkeerdelijk verdacht worden en vervolgens moeite zullen hebben om van deze stempel af te geraken.

De heer Eric Massin (PS) beklemtoont dat dit een kiese aangelegenheid is, aangezien veel voor onze samenleving belangrijke waarden in het gedrang komen en ook mensen in gevaar worden gebracht. Er moest een antwoord komen op de recentelijk in Europa gepleegde traumatiserende aanslagen. De hamvraag is of genoeg middelen worden vrijgemaakt, rekening houdend met de al beschikbare instrumenten, om het terrorisme te bestrijden. Het volstaat niet louter in infrastructuren te voorzien; ook de vigerende wetgevingen moeten worden geoptimaliseerd. We beschikken momenteel over veel instrumenten, maar jammer genoeg kan men niet om de vaststelling heen dat op de financiële middelen wordt bezuinigd. Tevens moeten we ons afvragen of alle reeds beschikbare middelen correct worden aangewend. Wordt de strijd tegen de illegale handel en het witwassen optimaal gevoerd? *Quid* met de samenwerking met Interpol? Men moet voorkomen in de fout te gaan door wetgevend te willen optreden als verantwoording voor het feit dat men actie onderneemt.

Wanneer bepaalde alarmsignalen oplichten, moet verantwoording worden afgelegd en moet een en ander verbeteren. Met betrekking tot de ontzegging van rechten en tot methoden die het privéleven schenden,

¹ [http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178\(2014\)](http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178(2014)).

M. Van Hecke souligne ensuite qu’il est indiqué dans le commentaire des articles que l’article 140*sexies* proposé (article 2 du projet de loi) est conforme à la résolution 2178 du Conseil de sécurité des Nations unies du 24 septembre 2014¹. L’intervenant note toutefois une différence. Le paragraphe 6, a, de la résolution dispose en effet que les États doivent veiller à sanctionner leurs ressortissants qui se rendent ou tentent de se rendre dans un État autre que leur État de résidence ou de *nationalité*. Or, cette nuance n’est pas reprise dans l’article 140*sexies*, 1°, proposé, dans lequel seule l’expression “à l’étranger” est utilisée. Le ministre peut-il en donner l’explication? Un Kurde ayant la nationalité turque peut-il par exemple retourner au Kurdistan afin d’aller se battre dans les rangs des forces kurdes? Et l’armée kurde pourra-t-elle dans ce cas être considérée comme une organisation terroriste au sens de l’article 139 du Code pénal?

Par ailleurs, M. Van Hecke estime que l’application pratique de l’article 140*sexies* proposé présente de nombreux dangers. Comment pourra-t-on savoir que quelqu’un se rend à l’étranger dans le but d’y suivre une formation au terrorisme? Il craint que l’application cette disposition puisse causer des ennuis à des personnes soupçonnées à tort d’avoir de telles intentions et qui auront ensuite beaucoup de mal à se débarrasser de cette étiquette.

M. Eric Massin (PS) souligne que la matière est délicate car elle remet en cause beaucoup de valeurs importantes pour notre société tout en mettant aussi en danger les personnes. Il fallait des réponses aux actes traumatisants vécus récemment en Europe. La question fondamentale est de savoir si on dégage suffisamment de moyens, en fonction des instruments dont on dispose déjà, pour lutter contre le terrorisme. Il faut la mise en place d’infrastructures, mais aussi l’optimisation des législations existantes. Toute une série d’instruments existent actuellement. Malheureusement, on doit bien constater les réductions de moyens financiers. Il faut aussi se demander si on met correctement en application l’ensemble des moyens dont on dispose déjà actuellement. La lutte contre les trafics et le blanchiment est-elle optimale? Qu’en est-il des collaborations au niveau d’Interpol? Il faut éviter la dérive consistant à vouloir apporter une réponse légistique pour justifier le fait qu’on agit.

Lorsque certaines sonnettes d’alarme sont tirées, des justifications et des améliorations doivent être apportées. Lorsqu’on parle de privation de droits et de méthodes attentatoires à la vie privée, il ne faut pas

¹ [http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178\(2014\)](http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178(2014)).

mag de rode lijn van de inachtneming van de fundamentele rechten niet worden overschreden. Krachtens VN-resolutie 2178(2014) moeten alle Staten erop toezien dat de kwalificatie van de strafbare feiten in hun interne wetgeving en regelgeving het mogelijk maakt die feiten te vervolgen en te bestraffen, in evenredigheid met de ernst van het feit². Ook de Raad van State heeft daarop gewezen en heeft geattendeerd op het belang van de aan te brengen preciseringen, alsook van de te verduidelijken verantwoordingen. Wanneer nieuwe strafbaarstellingen worden toegevoegd, moeten de magistraten die daadwerkelijk toepassen.

Met betrekking tot de strafbaarstelling van personen die het Belgisch grondgebied verlaten om een terroristisch misdrijf te plegen, moet men beschikken over betrouwbare informatie en redelijke beweegredenen om aan te nemen dat de betrokkene het grondgebied wil betreden om er aan terroristische aanslagen te participeren. Dat is wat de VN-Veiligheidsraad aangeeft, maar het staat niet in de memorie van toelichting; het ware aangewezen daarop te wijzen.

De minister geeft aan dat hij tegemoetkomt aan de opmerkingen van de Raad van State inzake het legaliteitsbeginsel in de toelichting bij artikel 2. In dat verband wordt het strafbaar gedrag uiteindelijk gevormd door het feit dat de betrokkene naar het buitenland afreist. Volgens de spreker zal het een probleem zijn te bepalen op welk moment dat strafbaar feit aanvangt. Voor welk tijdstip als criterium moet worden geopteerd: de zoektocht op het internet naar een vliegticket, de aankoop van het vliegticket of de aankoop van het busticket om zich naar de luchthaven te begeven? Voorts moet worden voorkomen dat iemand een "intentiemisdrijf" wordt toegeschreven. De Raad van State vraagt zich af waar de grens ligt tussen feitelijkheid en intenties. Hoe wordt een intentie een feitelijk gegeven? Wanneer is een afreis naar het buitenland al dan niet een constitutief bestanddeel van een misdrijf? Sommigen gaan immers op vakantie in risicogebied, anderen reizen er heen om humanitaire redenen.

Tevens zullen materiële en objectiveerbare aanwijzingen nodig zijn, evenals een zekere zwaarwichtigheid van de feiten om een veroordeling door een rechtbank te verkrijgen. Een vermoeden zonder meer omtrent iemands bestemming volstaat niet. Dit is heel belangrijk in het kader van de inachtneming van de grondrechten.

Ook de kwestie van de meerwaarde van de maatregelen is belangrijk. De Raad van State vraagt zich af of de maatregel reeds bestaande bepalingen niet overlapt. De vertegenwoordiger van de minister heeft

² [http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178\(2014\)&TYPE=&referer=/fr/&Lang=E](http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178(2014)&TYPE=&referer=/fr/&Lang=E).

dépasser la ligne rouge qui est le respect des droits fondamentaux. La résolution 2178(2014) de l'ONU décide que tous les États doivent veiller à ce que la qualification des infractions pénales dans leur législation et leur réglementation internes permette, proportionnellement à la gravité de l'infraction, d'engager des poursuites et de réprimer.² Le Conseil d'État l'a rappelé aussi et a pointé l'importance des précisions à apporter et des justifications à préciser. Si on ajoute de nouvelles incriminations, il faut qu'elles soient effectivement appliquées par les magistrats.

Concernant l'incrimination de personnes quittant le territoire national pour commettre une infraction terroriste, il faut être en possession d'informations fiables et avoir des motifs raisonnables de penser que la personne cherche à entrer sur le territoire pour participer aux actes terroristes. C'est le Conseil de sécurité des Nations-Unies qui le dit, mais l'exposé des motifs ne le reprend pas. Il faudrait le rappeler.

Le ministre déclare répondre aux observations du Conseil d'État par rapport au principe de légalité dans l'exposé des motifs de l'article 2. Ici, le comportement infractionnel est finalement le fait de se rendre à l'étranger. Selon l'orateur, le problème sera de pouvoir déterminer à quel moment débutera cette infraction. Quel critère choisir: la recherche de billet sur internet, l'achat du billet d'avion, l'achat du ticket de bus pour partir à l'aéroport? En outre, il faut éviter de tomber dans le délit d'intention. Le Conseil d'État se demande où se situe la frontière entre le matériel et l'intentionnel. Comment matérialiser l'intention? Quand le fait de partir à l'étranger sera-t-il constitutif d'infraction ou non? Certains partent en vacances dans des régions à risques, d'autres partent pour des raisons humanitaires.

En outre, il faudra des indices matériels et objectivables, et un certain degré de gravité pour avoir condamnation par un tribunal. On ne peut rester dans la présomption quant à la destination d'une personne. C'est essentiel dans le cadre du respect des droits fondamentaux.

La question de la plus-value des mesures est importante aussi. Le Conseil d'État se demande si la mesure ne fait pas double emploi avec des dispositions déjà existantes. Le délégué du ministre a indiqué que

² [http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178\(2014\)](http://www.un.org/fr/documents/view_doc.asp?symbol=S/RES/2178(2014)).

aangegeven dat het wetsontwerp toepasselijk beoogt te zijn op een situatie die tot dusver niet in aanmerking werd genomen, namelijk naar het buitenland reizen zonder dat sprake is van enige andere aan terrorisme gerelateerde feitelijke handeling³. Volgens de spreker bestaat het risico op een intentiemisdrijf. Dat mag niet het geval zijn, want zulks gaat in tegen de grondrechten.

In het wetsontwerp staat dat de regeling bedoeld is voor het verschijnsel van de *lone wolves*, dus personen die min of meer alleen handelen. Mocht iemand echter in verband kunnen worden gebracht met een terroristische of een pseudoterroristische groepering, dan zal een en ander onder de al bestaande misdrijven vallen.

Voorts hebben de *lone wolves* zoals die bij de recentste terreuraanslagen opdoken, altijd beweerd te handelen namens een bestaande terroristische groep, of zich in ieder geval inspireerden op het gedachtegoed of de ideologie ervan. Volgens de spreker valt de verantwoording voor de maatregel wat te licht uit.

Vervolgens gaat de spreker in op de vervallenverklaring van de nationaliteit. In dat verband is hij tevreden over de evolutie van de maatregel, gelet op de verklaringen van de minister bij de bespreking van de beleidsnota. Niettemin rijzen dienaangaande nog vragen. Er moet een sanctie worden opgelegd en vervolgens moet een heel scala aan voorzieningen worden opgezet in het kader van de deradicalisering. De verschillende opties zouden reflectie hebben verdiend.

In verband met de minderjarigenstatus herinnert de heer Massin eraan dat een minderjarige aan de jeugdrechter kan worden onttrokken en dat hij naar de correctionele rechtbank kan worden verwezen. Kan in een dergelijk geval de vervallenverklaring van de nationaliteit worden toegepast? De vraag rijst ook in verband met degenen die op een gegeven tijdstip hebben gekozen voor de Belgische nationaliteit.

Wat wordt overigens bedoeld met “na het verstrijken van een redelijke termijn die door de rechter aan de belanghebbende werd toegekend om te pogen zijn oorspronkelijke nationaliteit te herkrijgen” (DOC 54 1198/001, blz. 11)? Wordt daarbij bedoeld op een redelijke termijn zoals de hoven en rechtbanken die toepassen wanneer iemand wordt veroordeeld, of gaat het om iets anders? Het ware eenvoudiger geweest in de wet een termijn vast te stellen.

De spreker beklemtoont dat die verschillende aspecten nuttig zijn om af te stappen van een benadering met een “symbolische maatregel”. De burgers verwachten echte antwoorden op dit vraagstuk. Daarom ook moeten

³ DOC 54 1198/001, blz. 18.

l'objectif du projet est de viser une situation non visée jusqu'à présent, à savoir le déplacement à l'étranger en dehors de tout autre acte matériel lié au terrorisme.³ L'orateur voit un risque qu'on en arrive au délit d'intention. Cela ne peut être le cas car cela va à l'encontre des droits fondamentaux.

Le projet indique viser le phénomène de “loux solitaires”, c'est-à-dire de personnes qui agissent de façon plus ou moins isolée. Cependant, au cas où la personne pourrait être rattachée à un groupe terroriste ou un pseudo groupe terroriste, on se trouvera dans le champ d'application d'infractions déjà existantes.

En outre, les “loux solitaires” tels qu'on les a connus lors des dernières attaques terroristes ont toujours revendiqué d'agir au nom d'un groupe terroriste existant, ou à tout le moins en s'inspirant de leur pensée ou leur idéologie. Selon l'orateur, cette justification de la mesure est un peu trop légère.

Concernant la déchéance de nationalité, l'orateur est satisfait de l'évolution de la mesure par rapport aux déclarations du ministre dans le cadre de la note d'orientation politique. Cependant, elle pose encore question. Il faut sanctionner et ensuite mettre en place toute une série de choses dans le cadre de la déradicalisation. Les différentes options auraient mérité réflexion.

Par rapport au statut des mineurs, M. Massin rappelle qu'un mineur peut faire l'objet d'un dessaisissement et d'un renvoi devant le tribunal correctionnel. Cette déchéance de nationalité peut-elle lui être appliquée dans tel cas? La question se pose aussi pour ceux qui ont opté pour la nationalité belge à un certain moment.

Par ailleurs, qu'entend-on par “l'expiration d'un délai raisonnable accordé par le juge à l'intéressé afin de lui permettre d'essayer de recouvrer sa nationalité d'origine” (DOC 54 1198/001, p. 11)? Vise-t-on le délai raisonnable tel que l'appliquent les cours et tribunaux lorsqu'il s'agit de condamner quelqu'un, ou s'agit-il d'autre chose? Il aurait été plus simple de fixer un délai dans la loi.

L'intervenant souligne que ces différents éléments sont utiles afin de sortir d'une logique de “mesure symbolique” dans laquelle il faut éviter de tomber. Les citoyens attendent de vraies réponses à cette problématique. Il

³ DOC 54 1198/001, p.18.

alle verantwoordingen worden aangereikt, teneinde niet alleen de magistraten die deze maatregelen zullen moeten toepassen, maar ook de burgers te kunnen verzekeren dat men niet in willekeur zal vervallen.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) is tevreden dat de minister de tijd genomen heeft om de nodige analyses te doen en niet onmiddellijk een wetsontwerp heeft ingediend.

Voorts verwijst zij naar artikel 2 van het wetsontwerp dat ons Belgisch recht in overeenstemming wil brengen met resolutie 2178 van de VN-Veiligheidsraad. Dat stemt tot tevredenheid, maar kan de minister ook meer uitleg geven omtrent het tijdspad voor de invoering van andere maatregelen die werden aangekondigd in de strijd tegen het radicalisme en het terrorisme?

Ten slotte wenst zij ook te vernemen waarom de minister is afgestapt van het oorspronkelijke idee om de huurlingenwet te activeren.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) onderschrijft de grote lijnen van het wetsontwerp.

Zij geeft toe dat de maatregelen, wanneer men ze afzonderlijk van elkaar beschouwt, ontoereikend lijken. Samengenomen en in combinatie met de andere maatregelen die de regering op stapel heeft staan, zullen ze echter een dam kunnen opwerpen tegen het radicalisme en het terrorisme en zullen ze een efficiënte bescherming bieden voor onze instellingen en de bevolking.

Voorts wenst mevrouw Van Cauter te weten vanaf welk moment de overheden zullen kunnen ingrijpen om toepassing te maken van het ontworpen artikel 140sexies Zij wijst in dat verband op het advies van de Raad van State die opmerkt dat bepaalde gerechtelijke maatregelen slechts mogelijk zijn "indien voldoende concrete, gematerialiseerde en objectiveerbare aanwijzingen aanwezig zijn, die een bepaalde graad van ernst vertonen, van de intentie om een terroristisch misdrijf te plegen" (DOC 54 1198/001, blz. 17). Hoewel zij er zich van bewust is dat in de artikelsgewijze bespreking wordt vermeld dat de bewijselementen en de feiten van de zaak van essentieel belang zullen zijn voor een antwoord op de vraag of er een criminele intentie voor handen is (DOC 1198/001, blz. 5), wenst de spreekster dat de minister meer duidelijkheid schept omtrent de elementen op grond waarvan men zal kunnen besluiten dat er een begin van uitvoering van het in artikel 140sexies bedoelde misdrijf is. Kan men bv. al ingrijpen vanaf het ogenblik dat er een visum werd verkregen en de vliegtuigbiljetten werden aangekocht, wanneer men ook door andere onderzoeksdaden al te weten is gekomen dat er een criminele intentie is?

faut donc apporter toutes les justifications permettant aux magistrats qui appliqueront ces mesures mais aussi aux citoyens d'être rassurés sur le fait qu'on ne tombera pas dans l'arbitraire.

Mme Sophie De Wit (N-VA) se réjouit que le ministre ait pris le temps de procéder aux analyses nécessaires et qu'il n'ait pas immédiatement déposé un projet de loi.

Elle évoque ensuite l'article 2 du projet de loi, qui rendra notre droit belge conforme à la résolution 2178 du Conseil de sécurité des Nations unies. On ne peut que s'en réjouir, mais le ministre peut-il donner davantage d'informations sur le calendrier en ce qui concerne l'instauration d'autres mesures annoncées dans le cadre de la lutte contre le radicalisme et le terrorisme?

Elle souhaite enfin savoir pour quelle raison le ministre a abandonné l'idée initiale, qui était d'activer la loi "mercenaires".

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) souscrit au projet de loi dans ses grandes lignes.

Elle reconnaît que les mesures, lorsqu'on les considère distinctement les unes des autres, peuvent paraître insuffisantes. Mais prises dans leur ensemble, et combinées à d'autres mesures également envisagées par le gouvernement, elles pourront constituer un barrage au radicalisme et au terrorisme et pourront assurer une protection efficace à nos institutions et à la population.

Mme Van Cauter souhaite savoir ensuite à partir de quel moment les pouvoirs publics pourront intervenir pour demander l'application de l'article 140sexies en projet. Elle évoque à cet égard l'avis du Conseil d'État, qui fait observer que certaines mesures judiciaires ne sont possibles "que s'il existe suffisamment d'indices concrets, matérialisés et objectivables, présentant un certain degré de gravité, de l'intention de commettre une infraction terroriste" (DOC 54 1198/001, p. 17). Bien qu'elle soit consciente qu'il est mentionné dans les commentaires des articles que les éléments de preuves et les faits de la cause seront essentiels pour déterminer si l'on est en présence ou non d'une intention criminelle (DOC 1198/001, p. 5), l'intervenante souhaite que le ministre précise davantage les éléments sur la base desquels on pourra établir qu'il y a un commencement d'exécution de l'infraction visée à l'article 140sexies. Pourra-t-on par exemple déjà intervenir dès le moment de l'obtention d'un visa ou de l'achat de billets d'avion si l'on sait déjà, par le biais d'autres actes d'instruction, qu'il existe une intention criminelle?

Mevrouw Van Cauter staat ook stil bij de voorgenomen uitbreiding van de mogelijkheid tot vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit. De heer Van Hecke laat uitschijnen dat het niet opnemen van een tijdsvoorwaarde (plegen van het misdrijf binnen een termijn van tien jaar na het verwerven van de Belgische nationaliteit) nieuw is. Dat is niet correct: het huidige artikel 23, § 1, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit bevat evenmin een tijdsvoorwaarde. Dat onderscheid was ingegeven door de bijzondere ernst van de daarin opgenomen misdrijven. De Raad van State vindt dit trouwens niet problematisch (zie dienaangaande DOC 54 1198/001, blz. 22, punt 5.1). Dat is ook de benadering van de regering in het voorliggende wetsontwerp. Zij wenst te weten of de heer Van Hecke het terroristische misdrijf niet ernstig genoeg acht ter verantwoording van de onderscheiden behandeling.

Ten slotte wijst mevrouw Van Cauter erop dat de wet van 4 december 2012 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit niet alleen gezorgd heeft voor verscherping van regelingen inzake vervallenverklaring. Ook de criteria voor de toekenning van de nationaliteit werden verstrengd. Zo werd ook hernomen dat de procureur des Konings wegens gewichtige feiten eigen aan de persoon een negatief advies kan uitbrengen omtrent de verkrijging van de Belgische nationaliteit (artikel 15, § 3, eerste lid, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit). Wat gewichtige feiten eigen aan de persoon zijn, wordt op zijn beurt vastgelegd in artikel 1, § 2, 4°, van hetzelfde Wetboek. Als een van die feiten geldt "het feit zich te bevinden in een van de gevallen bedoeld in artikel 23 of 23/1" (artikel 1, § 2, 4°, a). De spreekster meent dat het aangewezen is om deze bepaling aan te vullen met een verwijzing naar het in te voegen artikel 23/2. Zij kondigt een amendement in die zin aan.

De heer Benoit Hellings (Ecolo-Groen) vraagt zich af of de intrekking van de nationaliteit een doeltreffende maatregel is, gelet op het feit dat andere commissies zich op dit ogenblik buigen over andere maatregelen, zoals de intrekking van de identiteitskaart of het paspoort. Die maatregelen kunnen het vertrek naar Syrië of Irak effectief uitstellen of zelfs verhinderen en verdienen daarom onze steun. Ook kan worden onderzocht hoe onze veiligheidsdiensten zouden kunnen samenwerken met de bedrijven achter applicaties zoals Viber of WhatsApp, om een betere controle te kunnen uitoefenen op potentiële jihadgers.

De intrekking van de nationaliteit is een symbolische maatregel, die afschrikkend zou kunnen werken voor kandidaat-vertrekkers. De spreker benadrukt dat deze boodschap wel eens contraproductief zou kunnen zijn. Het Wetboek van de Belgische nationaliteit bepaalt immers dat de nationaliteit slechts kan worden

Mme Van Cauter évoque également l'élargissement prévu des possibilités de déchéance de la nationalité belge. M. Van Hecke laisse entendre que la non-inclusion d'une condition de temps (la commission de l'infraction dans un délai de dix ans après l'acquisition de la nationalité belge) est quelque chose de nouveau. Ce n'est pas correct: l'actuel article 23, § 1er, du Code de la nationalité belge ne comporte pas non plus de condition de temps. Cette différence de traitement avait été dictée par la gravité particulière des infractions évoquées dans cet article. Par ailleurs, cet élément ne pose aucun problème au Conseil d'État (voir à ce sujet DOC 54 1198/001, p. 22, point 5.1). C'est également le point de vue du gouvernement dans le projet de loi à l'examen. L'intervenante souhaite savoir si M. Van Hecke estime que l'infraction terroriste n'est pas suffisamment grave pour justifier cette différence de traitement.

Enfin, Mme Van Cauter souligne que la loi du 4 décembre 2012 modifiant le Code de la nationalité belge a durci non seulement les dispositifs de déchéance de la nationalité mais aussi les critères d'octroi de la nationalité. Il y a ainsi également été repris que le procureur du Roi peut émettre un avis négatif sur l'acquisition de la nationalité belge lorsqu'il existe un empêchement résultant de faits personnels graves (article 15, § 3, alinéa 1er, du Code de la nationalité). Ce qu'il y a lieu d'entendre par "faits personnels graves" est précisé à l'article 1er, § 2, 4°, du même Code. Parmi ces faits il y a "le fait de se trouver dans l'un des cas visés à l'article 23 ou à l'article 23/1" (article 1er, § 2, 4°, a). L'intervenante estime qu'il est souhaitable de compléter cette disposition par une référence à l'article 23/2 à insérer. Elle annonce un amendement en ce sens.

M. Benoit Hellings (Ecolo-Groen) s'interroge sur l'efficacité d'une mesure de retrait de la nationalité, sachant que d'autres mesures telles que le retrait de la carte d'identité ou du passeport sont analysées actuellement dans d'autres commissions. Ces mesures qui peuvent efficacement retarder voire empêcher le départ en Syrie ou en Irak doivent être soutenues. En outre, on pourrait examiner comment nos services de sécurité pourraient collaborer avec les sociétés des applications Viber ou Whatsapp notamment, afin de pouvoir exercer un meilleur contrôle de ces candidats au djihadisme.

Le retrait de la nationalité est une mesure symbolique, qui serait dissuasive pour les candidats au départ. L'orateur insiste sur l'effet potentiellement contre-productif du message. En effet, le Code de la nationalité belge prévoit que la nationalité ne peut être enlevée qu'aux personnes ayant une double nationalité. Y

afgenomen van personen met een dubbele nationaliteit. Bestaan er dan twee soorten Belgen: zij die geboren zijn met enkel de Belgische nationaliteit, en zij die ook nog een andere nationaliteit bezitten? Zijn die laatste dan maar "halve Belgen"? Voor velen is de dubbele nationaliteit geen keuze. Als een Marokkaanse burger die al heel lang in België woont, kiest voor de Belgische nationaliteit door naturalisatie, zal Marokko het verlies van de Marokkaanse nationaliteit niet erkennen. Het Strafwetboek biedt een rechter thans de mogelijkheid burgerlijke en politieke rechten in te trekken, zowel voor de Belgen die enkel de Belgische nationaliteit hebben als voor personen met de dubbele nationaliteit. Volgens de spreker volstaat die maatregel.

Zijn de mensen die vertrekken om te strijden niet makkelijker te traceren wanneer ze Belg blijven? Het intrekken van de nationaliteit betekent niet dat die personen het Belgisch grondgebied niet mogen betreden. De spreker herinnert er bovendien aan dat het wetsontwerp gaat over personen die veroordeeld zijn voor terroristische feiten. Hij ziet niet in hoe iemand kan worden veroordeeld omdat hij ermee dreigt de strafbare feiten te plegen.

De heer Raf Terwingen (CD&V) onderschrijft het wetsontwerp. De spreker ziet niet goed in waarom sommige leden van oordeel zijn dat de ontworpen bepalingen weinig doeltreffend zullen zijn. Hij wijst erop dat het wetsontwerp een van de maatregelen is die kaderen in een groter, coherent geheel. Het is dat geheel dat op zijn doeltreffendheid moet worden beoordeeld, niet elke maatregel afzonderlijk. Hij is overigens wel overtuigd van het ontradende effect van de ontworpen bepalingen.

Overigens begrijpt hij de kritiek van de heer Bonte in verband met het belang van het opvangen en op opvolgen van signalen van op het terrein. Hij wijst erop dat dit, in het bijzonder wanneer het gaat om de Justitiehuisen, in grote mate behoort tot de bevoegdheden van de Gemeenschappen en niet de federale overheid. Dit niettegenstaande, zal hij zijn volle steun verlenen aan elk initiatief met het oog op een versterkte samenwerking tussen alle bevoegde overheidsniveaus. In verband met dit punt benadrukt hij ook dat vooral de lokale besturen de nodige ondersteuning moeten krijgen om de noodzakelijke maatregelen te treffen (hij denkt in dat verband in het bijzonder aan de regeling rond de zonale veiligheidsplannen die worden opgesteld door deze besturen, in onderling overleg met en met steun van het departement Binnenlandse Zaken, en die aan herziening toe is).

De heer Aldo Carcaci (PP) herinnert eraan dat op het moment zelf dat het debat over dit wetsontwerp

aurait-il donc deux types de Belges: ceux qui sont nés avec la seule nationalité belge, et ceux qui ont une autre nationalité en plus? Ces derniers ne seraient-ils que des "demi Belges"? Pour beaucoup, la double nationalité n'est pas un choix. Si un citoyen marocain vivant depuis très longtemps en Belgique choisit la nationalité belge par naturalisation, le Maroc ne reconnaitra pas la perte de nationalité marocaine. Le Code pénal actuel permet à un juge de retirer des droits civils et politiques, tant pour les Belges n'ayant que cette nationalité là que pour les personnes ayant la double nationalité. Cette mesure est suffisante selon l'orateur.

Les personnes parties combattre ne sont-elles pas plus facilement traçables quand elles restent belges? Le retrait de la nationalité ne fait pas en sorte que ces personnes ne peuvent pas rentrer sur le territoire belge. Par ailleurs, l'orateur rappelle que sont visées les personnes condamnées pour des faits de terrorisme et il ne voit pas en quoi on pourrait être condamné pour des menaces de commettre l'infraction.

M. Raf Terwingen (CD&V) souscrit au projet de loi à l'examen. L'intervenant ne voit pas bien pourquoi certains membres estiment que les dispositions proposées seront peu efficaces. Il souligne que le projet de loi à l'examen est une des mesures qui s'inscrivent dans le cadre d'un ensemble cohérent plus grand. C'est l'efficacité de cet ensemble qu'il faut apprécier, pas celle de chaque mesure séparée. Il est par ailleurs convaincu de l'effet dissuasif des dispositions proposées.

D'autre part, il comprend la critique de M. Bonte à propos de l'importance qu'il y a de capter les signaux du terrain et d'en assurer le suivi. Il souligne qu'en ce qui concerne particulièrement les maisons de justice, cela relève essentiellement de la compétence des Communautés et pas de l'autorité fédérale. Nonobstant cela, il soutiendra pleinement toute initiative visant à renforcer la collaboration entre tous les niveaux de pouvoir compétents. À propos de ce dernier point, il souligne également que ce sont surtout les administrations locales qui doivent bénéficier de l'appui nécessaire pour prendre les mesures qui s'imposent (il pense tout particulièrement à cet égard au dispositif relatif aux plans zonaux de sécurité qui sont établis par ces administrations, en concertation avec et avec le soutien du département de l'Intérieur, et qui doit faire l'objet d'une révision).

M. Aldo Carcaci (PP) rappelle qu'au moment même où a lieu le débat de ce projet de loi, le terrorisme est

plaatsvindt, het terrorisme vlakbij is. Het heeft verleden week nog verscheidene gezinnen in rouw gedompeld.

Ondanks het regeerakkoord en de aankondiging van de twaalf maatregelen na de terroristische aanslag bij Charlie Hebdo, heeft de spreker toch de indruk dat de minister bang is om zijn verantwoordelijkheid op zich te nemen en een bepaald deel van de bevolking te choqueren.

Waarom wordt immers Titel I van het Strafwetboek niet aangepast aan de werkelijkheid, vooral als het gaat om jihadi-ronselaars? Hij herinnert eraan dat het terrorisme volledig verschilt van andere vormen van criminaliteit.

Men mag niet alles dooreenhalen, maar men moet zeker het kaf van het koren scheiden, zonder zich te vergissen, want anders wordt het risico nog groter.

Aldus vindt de spreker het wetsontwerp te beperkt, want het houdt voor de vervallenverklaring van de Belgische nationaliteit alleen met de derde generatie rekening, terwijl de tweede ook betrokken kan zijn. Voor die derde generatie had men in geval van een inbeschuldigingstelling van een minderjarige, ook de ouders aansprakelijk moeten stellen, naar het voorbeeld van de burgerlijke aansprakelijkheid van de ouders. Het wetsontwerp is bovendien te restrictief, omdat het een strenge straf — minimum 5 jaar gevangenisstraf — vrij zelden toepasbaar maakt als gevolg van de te talrijke verzachtende omstandigheden of verschoningsgronden waarin datzelfde Strafwetboek voorziet. De spreker vindt het wetsontwerp voorts niet aangepast aan de omstandigheden. Intrekking van de nationaliteit is ondergeschikt aan een strafrechtelijke straf, terwijl er veel opschortende beroepsmogelijkheden zijn. Een procedure waarbij de beklaagde de zaak tot voor het Hof van Cassatie brengt, kan jaren duren. Zal het dan niet te laat zijn?

Zou men, zoals in sommige typische gevallen, niet kunnen bepalen dat de intrekking van de nationaliteit een administratieve maatregel is die dringend wordt genomen door de Ministerraad, na overleg met het OCAD en de Veiligheid van de Staat? Dat zou uiteraard betekenen dat er bakens moeten worden uitgezet om rekening te houden met het vermoeden van onschuld.

Het wetsontwerp maakt ook geen melding van de intrekking van sociale uitkeringen (werklozensteun, OCMW of zelfs kinderbijslag). Kan de minister bevestigen dat iemand die is veroordeeld en de Belgische nationaliteit is ontnomen, niet langer sociale uitkeringen ontvangt? Wat zou er tot slot gebeuren met iemand die is veroordeeld voor terrorisme en die van de Belgische

à nos portes. Il a encore endeuillé plusieurs familles la semaine dernière.

L'orateur a pourtant l'impression, malgré l'accord de gouvernement et l'annonce des douze mesures intervenues après l'attaque terroriste de Charlie Hebdo, que le ministre a peur de prendre ses responsabilités, et de choquer une certaine partie de la population.

En effet, pourquoi ne pas adapter le Code pénal – Titre 1er – à la réalité de terrain, surtout concernant les recruteurs en djihadisme? L'orateur rappelle que la matière du terrorisme est totalement différente des autres formes de criminalité.

S'il ne faut pas faire d'amalgame, il est cependant nécessaire de séparer l'ivraie du bon grain sans se tromper faute de quoi le risque est multiplié.

L'orateur considère ainsi que le projet de loi est trop restrictif car il ne prend en compte que la troisième génération pour la déchéance de la nationalité belge alors que la seconde peut être aussi impliquée. Et pour cette troisième génération, il aurait fallu prévoir, dans le cas où la personne incriminée est toujours mineur d'âge, une responsabilité des parents à l'instar de la responsabilité civile parentale. En outre, le projet est trop restrictif également car il rend une condamnation sévère – minimum 5 ans d'emprisonnement ferme – relativement rarement applicable eu égard aux trop nombreuses circonstances atténuantes ou causes d'excuses prévue par ce même Code pénal. L'orateur est d'avis que le projet de loi est par ailleurs inadapté aux circonstances. Le retrait de nationalité est subordonné à une peine pénale alors que nombreux degrés d'appel sont possibles et suspensifs. Une procédure où le prévenu irait jusqu'à la Cour de Cassation peut durer des années. Ne sera-t-il pas trop tard?

Ne pourrait-on pas prévoir, comme dans certains cas de figure, que le retrait de nationalité soit une mesure administrative prise en urgence par le conseil des ministres après avis de l'OCAM et de la Sûreté de l'État? Cela supposerait évidemment que des balises soient fixées de manière à tenir compte de la présomption d'innocence.

D'autre part, le projet de loi ne fait aucunement mention du retrait des avantages sociaux (allocations de chômage, CPAS voire allocations familiales). Le ministre pourrait-il certifier qu'une personne condamnée et déchue de la nationalité belge ne bénéficie plus des avantages sociaux? Enfin, qu'advierait-il d'une personne condamnée pour fait de terrorisme et

nationaliteit vervallen is verklaard? Zou die automatisch het bevel krijgen om het grondgebied te verlaten, waarbij men zich ervan vergewist dat zulks ook daadwerkelijk geschiedt? Heeft de minister betreffende de laatste twee punten overleg gepleegd met de minister van Sociale Zaken? Het bij dit wetsontwerp gevoegde wetsvoorstel van de spreker (DOC 54 0658/001) verwijst precies naar die consolidatie bij wet. Het is jammer dat de regering daar geen rekening mee heeft gehouden, te meer omdat, zoals de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken er nog aan heeft herinnerd, het gevaar van een terroristische daad zeer groot wordt. In het belang van iedereen hoopt de spreker dat zijn opmerkingen niet zonder gevolg zullen blijven.

De heer Richard Miller (MR) herinnert eraan dat de uitgangspositie van de regering tweeledig was. Enerzijds is er een aanpassing of verstrenging nodig van alle wettelijke bepalingen waarmee op verschillende wijzen kan worden ingegaan tegen terroristische dreigingen die wegen op bevolkingsgroepen in de hele wereld, waaronder het Belgische volk. Anderzijds had de regering verwacht dat zulks tijd zou vergen, aangezien een oplossing nodig is die de bescherming van de individuele rechten en vrijheden kan verzoenen met de noodzaak om te handelen.

Voor de spreker zet de wijze waarop de regering deze aangelegenheid heeft behandeld, zijn fractie ertoe aan het wetsontwerp goed te keuren. De minister wil tegelijk de nodige bepalingen uitvaardigen en het onontbeerlijke aspect van de rechtsstaat op het vlak van het onderzoek, de preventie en de straf handhaven. Dat is waarschijnlijk de beste respons.

B. Antwoorden van de minister

De heer Koen Geens, minister van Justitie, beantwoordt in de eerste plaats de vraag waarom de regering er niet voor geopteerd heeft om de huurlingenwet te activeren. Hij legt uit dat deze piste als niet ideaal werd beoordeeld. Enerzijds heeft de optie het voordeel dat men niet zou hoeven te bewijzen dat er een intentie tot het plegen van terroristische daden voorhanden is, maar, anderzijds, dreigde de toepassing ervan ongewenste effecten te hebben. De minister denkt daarbij in het bijzonder aan de strijd van de Koerdische strijders die zich inzetten voor de bescherming van de Noord-Syrische stad Kobani en die ondersteund worden door een internationale coalitie. Die dreigden onder het toepassingsgebied van de huurlingenwet te vallen, wat onwenselijk is. Bovendien, wanneer men de huurlingenwet enkel zou activeren ten behoeve van de

déchue de la nationalité belge? Recevrait-elle d'office un ordre de quitter le territoire en s'assurant qu'elle le quitte effectivement? Concernant ces deux derniers points, le ministre s'est-il concerté avec le ministre des Affaires sociales? La proposition de loi de l'orateur n°658/1 jointe à ce projet fait justement référence à ces consolidations législatives. Il est regrettable que le gouvernement n'en ait pas tenu compte, d'autant plus que, comme l'a encore rappelé le ministre de la Sécurité et de l'Intérieur, le danger d'un acte terroriste croît fâcheusement. L'orateur espère, dans l'intérêt de tous, que ses remarques ne resteront pas sans suite.

M. Richard Miller (MR) rappelle que la position de départ du gouvernement a été double. D'une part, il faut adapter voire durcir l'ensemble des dispositions légales permettant de lutter par plusieurs voies contre la menace terroriste qui pèse sur les populations à travers le monde dont la population belge. D'autre part, le gouvernement avait prévu que cela prendrait du temps étant donné qu'il faut une solution qui arrive à concilier la protection des droits et libertés individuelles avec la nécessité d'agir.

Pour l'orateur, la façon dont le gouvernement a traité cette problématique incite le groupe dont fait partie l'orateur à approuver ce projet. Le ministre veut à la fois prendre des dispositions nécessaires tout en préservant la dimension d'État de droit indispensable, au niveau des enquêtes, de la prévention et de la sanction. C'est probablement la meilleure réponse à apporter.

B. Réponses du ministre

M. Koen Geens, ministre de la Justice, répond d'abord à la question de savoir pourquoi le gouvernement n'a pas opté en faveur d'une activation de la loi sur les mercenaires. Il explique que cette piste n'a pas été jugée idéale. D'une part, cette option présentait l'avantage qu'il ne fallait pas prouver qu'il y avait eu intention de commettre des actes terroristes, mais, d'autre part, son application risquait d'avoir des effets indésirables. Le ministre songe en particulier, à cet égard, aux combattants kurdes qui défendent la ville de Kobané, dans le nord de la Syrie, et qui sont soutenus par une coalition internationale. Ils risquaient de relever du champ d'application de la loi sur les mercenaires, ce qui n'est pas souhaitable. De plus, si l'on activait la loi sur les mercenaires uniquement en ce qui concerne le mouvement djihadiste, cela n'apporterait aucune

jihadistische beweging, dan zou dit geen enkele toegevoegde waarde hebben ten aanzien van de bestaande antiterrorismewetgeving.

De minister legt ook uit dat het federaal parket geen voorstander is van de activering van de huurlingenwet, daar het van oordeel is dat een gecombineerde toepassing van deze wetgeving en de antiterrorismewetgeving voor (juridische) complicaties zou kunnen zorgen. Ook mag men niet uit het oog verliezen dat de toepassing van de huurlingenwet vragen zal doen rijzen in het licht van het internationaal humanitair recht.

Als tweede punt legt de minister uit waarom het wetsontwerp de notie van de voorbereiding van terroristische daden niet aanhaalt zoals de Resolutie van de Veiligheidsraad. Er wordt in dat verband aangestipt dat het beoogde artikel 140*sexies* volledig in het verlengde ligt van de vernieuwingen die door de wetgever werden ingevoerd door de wetten van 19 december 2003 en 18 februari 2013 in verband met de terroristische misdrijven. Bovendien heeft het openbaar ministerie erop gewezen dat een slechte formulering van het artikel 140*sexies* het risico zou inhouden uit te monden in een *a contrario*-redenering met betrekking tot de andere in boek II, titel I*ter*, opgenomen misdrijven. De minister erkent wel dat er een algemene en alomvattende evaluatie dient te gebeuren van deze titel, precies met het oog op een efficiëntere aanpak van dit aspect, doch deze oefening — die overigens wel al werd aangevat — overstijgt het kader van dit specifieke wetsontwerp.

De minister staat ook stil bij de vragen omtrent het beginpunt van de strafbaar gestelde “intentionele” afreis. Soms kan dat vrij duidelijk zijn, bv. wanneer een persoon op het internet zijn vertrek aankondigt naar Syrië om daar ongelovigen te onthoofden en een vliegtuigbiljet boekt (volgens de minister zal er dan minstens sprake zijn van een poging tot misdrijf). Hij legt uit dat deze kwestie wordt beantwoord door het strafprocesrecht, zoals geïnterpreteerd door overvloedige rechtspraak.

Voorts gaat de minister dieper in op de onderlinge relatie tussen artikel 140 van het Strafwetboek en het beoogde artikel 140*ter* van hetzelfde Wetboek. De minister verwijst in dat verband naar de artikelsgewijze bespreking bij het wetsontwerp (DOC 1198/001, blz. 6 e.v.). In grote lijnen wordt daarin uitgelegd dat men niet altijd kan aantonen dat iedere kandidaat-terrorist naar het buitenland vertrekt om zich daar aan te sluiten bij een terroristische groep in de zin van artikel 139 van het Strafwetboek en dat het daarom nodig is om te voorzien in een strafbaarstelling die ook geldt zonder

valeur ajoutée par rapport à la législation antiterrorisme existante.

Le ministre explique également que le parquet fédéral n'est pas favorable à l'activation de la loi sur les mercenaires, car il estime qu'une application combinée de cette législation et de la législation antiterrorisme pourrait donner lieu à des complications (juridiques). Il ne faut pas non plus oublier que l'application de la loi sur les mercenaires posera question à la lumière du droit humanitaire international.

Deuxièmement, le ministre explique pourquoi le projet de loi n'aborde pas la notion de préparation des actes terroristes comme la Résolution du Conseil de sécurité. Il est souligné, à cet égard, que l'article 140*sexies* visé s'inscrit entièrement dans le prolongement des innovations introduites par le législateur au moyen des lois du 19 décembre 2003 et du 18 février 2013 en ce qui concerne les infractions terroristes. En outre, le ministère public a souligné qu'une mauvaise formulation de l'article 140*sexies* risque d'aboutir à un raisonnement *a contrario* en ce qui concerne les autres infractions visées au livre II, titre I*ter*. Le ministre reconnaît certes que ce titre doit faire l'objet d'une évaluation générale et globale, précisément en vue de lutter plus efficacement contre ce problème, mais cet exercice — qui a d'ailleurs déjà été entamé — dépasse le cadre de ce projet de loi spécifique.

Le ministre s'attarde également sur les questions relatives au point de départ du voyage “intentionnel” incriminé. Dans certains cas, ce moment peut être très clair, par exemple, quand une personne annonce sur internet son départ pour la Syrie afin d'y décapiter les infidèles et réserve un billet d'avion (pour le ministre, il y sera au moins question de tentative d'infraction). Il explique que c'est le droit de la procédure pénale, tel qu'interprété par une jurisprudence foisonnante, qui permettra de répondre à cette question.

Le ministre aborde ensuite la relation entre l'article 140 du Code pénal et l'article 140*ter* proposé du même Code. À cet égard, il renvoie au commentaire des articles du projet de loi (DOC 1198/001, p. 6 et suivantes). Dans les grandes lignes, il y est expliqué que l'on ne peut pas toujours démontrer que tout candidat terroriste part à l'étranger pour y rejoindre un groupe terroriste au sens de l'article 139 du Code pénal et qu'il est dès lors nécessaire de prévoir une incrimination qui soit également applicable sans que l'on ne rejoigne un groupement terroriste. Évidemment, on peut être en

dat men zich aansluit bij een terroristische groepering. Uiteraard is het wel mogelijk dat er een samenloop van misdrijven voorligt, maar deze kwestie wordt geregeld door artikel 65 van hetzelfde Wetboek.

Ten behoeve van mevrouw Matz legt de minister uit dat de in artikel 137, § 3, 6°, van het Strafwetboek bedoelde bedreiging geldt ten aanzien van alle in de paragrafen 2 en 3 van dat artikel bedoelde misdrijven. De vervallenverklaring die wordt voorzien door het nieuwe artikel 23/2 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit kan (het is dus een mogelijkheid, geen verplichting) worden uitgesproken ten aanzien van personen van wie de rechter heeft vastgesteld dat ze gedreigd hebben met het plegen van een van de in artikel 137, § 2 en 3, van het Strafwetboek omschreven misdrijven. De minister wijst er wel op dat dit echter niet het geval is wanneer artikel 140*sexies* wordt toegepast (de bepaling voorziet uitdrukkelijk in deze uitzondering).

Voorts preciseert de minister dat de door mevrouw Matz geciteerde kredieten van 40 en 200 miljoen euro los van elkaar staan. Er is dus geen dubbel gebruik.

De minister nuanceert vervolgens de kritiek van de leden die erop wijzen dat de nieuwe bepalingen inzake vervallenverklaring een incoherentie invoeren. Hij vestigt er de aandacht op dat er ook nu al een dergelijke benadering in de wetgeving ingebakken zit, dit wordt niet versterkt door de nieuwe bepalingen.

Daarnaast staat de minister stil bij het voorbeeld van de aanslag op Koning die, vergeleken, met een terroristische aanslag, onder een soepelere regeling valt. Er wordt uitgelegd dat een dergelijke aanslag, wanneer die terroristisch van aard zou zijn, sowieso ook onder de strengere regeling zou kunnen worden vervolgd (een dergelijke aanslag zal trouwens meestal de kenmerken hebben van een terreurdaad). Het is slechts in het uitzonderlijke geval dat een aanslag op de Koning niet de kenmerken heeft van een terroristische daad, dat enkel de minder strenge regeling zal worden toegepast.

Als antwoord op de opmerking van de heer Van Hecke in verband met VN-resolutie 2178 bevestigt de minister dat hij van oordeel is dat ook personen die terugkeren naar hun moederland (de staat van hun nationaliteit), moeten kunnen worden bestraft overeenkomstig het ontworpen artikel 140*sexies* van het Strafwetboek.

De minister heeft voorts begrip voor de opmerkingen van de leden die vrezen dat de toepassing van de nieuwe bepalingen tot gevolg zou kunnen hebben dat personen moeilijkheden zouden kunnen krijgen zonder dat ze zich echt aan terroristische misdrijven

présence d'un concours d'infractions, mais cette question est réglée par l'article 65 du même Code.

À l'intention de Mme Matz, le ministre explique que la menace visée à l'article 137, § 3, 6°, du Code pénal vaut pour toutes les infractions visées aux paragraphes 2 et 3 dudit article. La déchéance prévue par le nouvel article 23/2 du Code de la nationalité belge peut (il s'agit donc d'une possibilité, pas d'une obligation) être prononcée contre des personnes au sujet desquelles le juge a constaté qu'elles avaient menacé de commettre l'une des infractions décrites à l'article 137, § 2 et 3, du Code pénal. Le ministre souligne toutefois qu'il n'en va pas de même lorsque l'article 140*sexies* est appliqué (la disposition prévoit explicitement cette exception).

Le ministre précise en outre que les crédits de 40 et de 200 millions d'euros cités par M. Matz sont indépendants l'un de l'autre. Il n'y a donc pas de double emploi.

Le ministre nuance ensuite les critiques selon lesquelles les nouvelles dispositions relatives à la déchéance introduiraient une incohérence. Il attire l'attention sur le fait que pareille approche existe déjà dans la législation, mais que celle-ci ne se trouve pas renforcée par les nouvelles dispositions.

Parallèlement, le ministre aborde l'exemple de l'attentat contre le Roi, qui, par rapport à un attentat terroriste, est soumis à des règles plus souples. Il explique que ce type d'attentat, pour autant qu'il serait de nature terroriste, pourrait de toute façon également être poursuivi en vertu du régime plus sévère (un tel attentat présentera d'ailleurs généralement les mêmes caractéristiques qu'un acte terroriste). Ce n'est que dans le cas exceptionnel où un attentat contre le Roi ne présente pas les caractéristiques d'un acte terroriste que le seul régime moins sévère sera appliqué.

En réponse à l'observation formulée par M. Van Hecke concernant la résolution n° 2178 des Nations unies, le ministre confirme qu'il considère que les personnes qui retournent vers la mère patrie (l'État dont ils possèdent la nationalité) peuvent être également sanctionnées conformément à l'article 140*sexies* en projet du Code pénal.

Le ministre comprend également que certains membres craignent que l'application des nouvelles dispositions puisse avoir pour conséquence que des personnes rencontrent des difficultés, sans avoir vraiment commis d'infractions terroristes, ni avoir eu l'intention

hebben bezondigd of de bedoeling hadden om dat te doen, maar hij wijst erop dat dergelijke personen, indien zij geen daden hebben gepleegd die voldoen aan de voorwaarden die in het Strafwetboek zijn opgenomen, helemaal niet kunnen worden vervolgd.

In verband met de opmerkingen over de in het ontworpen artikel 23/2 van het Wetboek van Belgische nationaliteit bepaalde “redelijke termijn” voor het herkrijgen van zijn oorspronkelijk nationaliteit, wordt er op gewezen dat deze bepaling op dit punt artikel 23/1, § 2, van hetzelfde Wetboek herneemt. Hij wijst er bovendien op dat deze bepaling slechts in zeer uitzonderlijke gevallen zal kunnen worden toegepast.

Ook merkt de minister op dat hij op dit ogenblik niet over exacte cijfers beschikt over het aantal vervallenverklaringen die werden uitgesproken door de rechter. Hij bevestigt wel dat het gaat om een sanctie die slechts bij hoge uitzondering wordt opgelegd.

Afsluitend erkent de minister dat er op het vlak van de strijd tegen radicalisme en terreur en de aanpak van de *foreign fighters* nog heel wat moet worden gesleuteld aan de samenwerking tussen de bevoegde lokale overheden en de andere bevoegde instanties. In dat verband wordt er gewerkt aan een herziening van de toepasselijke omzendbrief.

De minister gaat daarnaast dieper in op de opmerking van de heer Bonte over de noodzakelijke opvolging van personen van wie de identiteitskaart werd ingetrokken. Hij verwijst in dat verband naar het Conceptplan “preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme” van de Vlaamse Regering van 16 januari 2015 en de bijhorende Strategische Nota.

C. Replieken

Volgens de heer Stefaan Van Hecke (*Ecolo-Groen*) geeft de minister geen overtuigend antwoord op de opmerkingen van de Raad van State. De Raad wijst met name op het gebrek aan samenhang tussen, enerzijds, de vervallenverklaring van de nationaliteit als bedoeld in artikel 23 en, anderzijds, die waarvan sprake is in de artikelen 23/1 en 23/2. Die artikelen zouden beter op elkaar moeten worden afgestemd om te voorkomen dat “de overlapping van hun respectieve werkingssferen zou leiden tot inconsistenties en discriminaties”⁴. Dat is niet gebeurd. De minister geeft aan dat die inconsistenties al lang bestaan, maar die vaststelling komt niet tegemoet aan de kritiek van de Raad van State. Hoe valt te verantwoorden dat misdrijven waarop volgens het Strafwetboek een zwaardere straf staat, soepeler

⁴ DOC 54 1198/001, blz. 23.

d'en commettre, mais il souligne que ces personnes, si elles n'ont commis aucun acte répondant aux conditions énoncées dans le Code pénal, ne peuvent en aucun cas être poursuivies.

En ce qui concerne les observations relatives au “délai raisonnable” prévu à l'article 23/2 en projet du Code de la nationalité belge pour recouvrer sa nationalité d'origine, il est souligné que sur ce point, cette disposition reprend l'article 23/1, § 2, du même Code. Le ministre relève du reste que cette disposition ne pourra être appliquée que dans des cas très exceptionnels.

Le ministre fait également remarquer que, pour le moment, il ne dispose pas de chiffres exacts concernant le nombre de déchéances prononcées par le juge. Il confirme cependant que cette sanction n'est infligée que de manière très exceptionnelle.

Pour finir, le ministre reconnaît que, sur le plan de la lutte contre le radicalisme, le terrorisme et la problématique des *foreign fighters*, la collaboration entre les autorités locales compétentes et les autres instances compétentes doit encore être nettement améliorée. À cet égard, la révision de la circulaire applicable en la matière est en cours.

Le ministre s'attarde ensuite quelque peu sur l'observation de M. Bonte concernant la nécessité d'assurer un suivi des personnes dont la carte d'identité a été retirée. Il renvoie, à cet égard, à la note conceptuelle “*Preventie van radicaliseringsprocessen die kunnen leiden tot extremisme en terrorisme*” du gouvernement flamand du 16 janvier 2015 et à la note stratégique y afférente.

C. Répliques

M. Stefaan Van Hecke (*Ecolo-Groen*) est d'avis que le ministre ne fournit pas de réponse convaincante aux remarques du Conseil d'État. Ce dernier pointe en particulier l'incohérence, d'une part, entre la déchéance de nationalité prévue à l'article 23 et, d'autre part, celle prévue aux articles 23/1 et 23/2. Ces articles devraient être mieux articulés pour éviter que le recoupement de leurs champs d'application respectifs n'occasionne des incohérences et des discriminations.⁴ Cela n'a pas été fait. Le ministre indique que ces incohérences existent depuis longtemps, cependant, une telle constatation ne répond pas aux critiques du Conseil d'État. Comment justifier que des délits punis plus lourdement par le Code pénal soient traités de façon plus souple dans le cadre de la déchéance de nationalité? L'argumentation

⁴ DOC 54 1198/001, p.23.

worden bejegend wanneer het de vervallenverklaring van de nationaliteit betreft? De argumenten die naar voren worden geschoven, onder meer wat de aanslag op de persoon van de Koning betreft, zijn uitermate zwak. Het is best mogelijk dat, indien beroep wordt ingesteld bij het Grondwettelijk Hof, op die bepalingen zal moeten worden teruggekomen.

Bovendien betreurt de spreker dat hij geen cijfers heeft gekregen over het aantal vervallenverklaringen van de nationaliteit dat de hoven en rechtbanken de voorbije jaren hebben uitgesproken.

Tot slot wijst de heer Van Hecke er nogmaals op dat in het wetsontwerp te lezen staat dat het gebaseerd is op Resolutie 2178 (2014) van de VN-Veiligheidsraad. De spreker betreurt dat de minister niet antwoordt op de vraag waarom hij de formulering van de Resolutie niet volledig heeft overgenomen.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

HOOFDSTUK 1

Algemene bepaling

Artikel 1

Dit artikel betreft de constitutionele bevoegdheidsgrondslag.

Er worden geen opmerkingen over gemaakt.

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 2

Wijziging van Boek II, Titel I ter van het Strafwetboek

Art. 2

Dit artikel strekt tot de invoeging van een nieuw artikel 140sexies in het Strafwetboek.

De heer Raf Terwingen (CD&V) stelt voor om in de bepaling onder 1° en 2° het woord “terroristisch misdrijf” telkens te vervangen door het woord “misdrijf”. De verwijzing naar de desbetreffende artikelen volstaat immers zonder dat verduidelijkt wordt over welk soort misdrijf het gaat. Voorts acht hij het omwille van de duidelijkheid aangewezen om in dezelfde bepalingen de woorden “met

donnée, notamment concernant l’attentat contre la personne du Roi, est particulièrement faible. Un recours à la Cour constitutionnelle pourrait bien remettre en cause ces dispositions.

Par ailleurs, l’orateur regrette de ne pas obtenir de statistiques concernant le nombre de déchéances de nationalité prononcées par les cours et tribunaux ces dernières années.

Enfin, l’orateur rappelle à nouveau que le projet de loi lui-même dit se baser sur la Résolution 2178(2014) du Conseil de sécurité de l’ONU. Il regrette que le ministre ne réponde pas à sa question concernant les raisons pour lesquelles il n’a pas repris la formulation de la Résolution dans sa totalité.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

CHAPITRE 1ER

Disposition générale

Article 1er

Cet article concerne le fondement constitutionnel de compétence.

Il ne donne lieu à aucune observation.

L’article 1er est adopté à l’unanimité.

CHAPITRE 2

Modification du Livre II, Titre Ier ter du Code pénal

Art. 2

Cet article vise à insérer un nouvel article 140sexies dans le Code pénal.

M. Raf Terwingen (CD&V) propose, dans les 1° et 2°, de remplacer chaque fois les mots “infraction terroriste” par le mot “infraction”. La référence aux articles concernés suffit en effet, sans que l’on précise de quel type d’infraction il s’agit. Par souci de clarté, il estime également qu’il s’indique, dans les mêmes dispositions, de remplacer chaque fois les mots “en vue de

het oog op het plegen (...) van een terroristisch misdrijf bedoeld in artikel 137, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, en in de artikelen 140 tot 140*quinquies* en artikel 141” telkens te vervangen door de woorden “met het oog op het plegen (...) van een misdrijf bedoeld in de artikelen 137, 140 tot 140*quinquies* en 141, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 137, § 3, 6°.”

De heer Eric Massin (PS) stelt voor om deze wetgevingstechnische verbeteringen in het kader van de toepassing van artikel 82.1 van het Kamerreglement voor te leggen aan de Juridische Dienst.

Mevrouw Vanessa Matz (cdH) merkt op dat het opschrijft van titel *I*^{er}, waaronder het nieuwe artikel 140*sexies* ressorteert, “Terroristische misdrijven” luidt. Zij meent dan ook dat om die reden in het nieuwe artikel de woorden “terroristisch misdrijf” worden gehanteerd.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) vestigt de aandacht van de minister erop dat in de ontworpen wettekst onder de bepalingen 1° en 2° telkens verwezen wordt naar “het in artikel 137, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, en in de artikelen 140 tot 140*quinquies* en artikel 141” terwijl in de rubriek “artikelsgewijze bespreking” van het wetsontwerp verwezen wordt naar “een terroristisch misdrijf, bedoeld in de artikelen 137 en 140bis tot 141”. Het lid vermoedt dat het hier om een vergetelheid gaat en dat de tekst in de rubriek “artikelsgewijze bespreking” dient te worden aangepast.

De heer Van Hecke stipt aan dat de persoon die België, ter voorbereiding van het plegen van terroristisch misdrijf in België, verlaat om dan terug te keren naar België, zowel onder de bepaling onder 1° als die onder 2° ressorteert.

Artikel 141bis van het Strafwetboek, dat in dit nieuwe artikel 140*sexies* niet hernomen wordt, stipuleert dat titel *I*^{er} “Terroristische misdrijven” niet van toepassing is op handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict. Ressorteert een persoon die twee jaar geleden naar Syrië is vertrokken om te vechten bij het vrij Syrische leger, dat toen op internationaal vlak een zekere sympathie genoot, onder het toepassingsgebied van deze wet? Wordt met een strijdkracht alleen een officieel leger bedoeld of kan het ook gaan over een rebellenleger? De heer Van Hecke benadrukt dat duidelijk moet zijn wat begrepen dient te worden onder de woorden “handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict”, aangezien deze buiten het toepassingsgebied van de artikelen betreffende de terroristische misdrijven en dus ook van het nieuwe artikel 140*sexies* vallen.

la commission (...) d’une infraction terroriste visée à l’article 137, à l’exception de celle visée à l’article 137, § 3, 6°, aux articles 140 à 140*quinquies* et à l’article 141” par les mots “en vue de la commission (...) d’une infraction visée aux articles 137, 140 à 140*quinquies* et 141, à l’exception de celle visée à l’article 137, § 3, 6°.”

M. Eric Massin (PS) propose de soumettre, dans le cadre de l’application de l’article 82.1 du Règlement de la Chambre, ces corrections légistiques au Service juridique.

Mme Vanessa Matz (cdH) observe que le titre *I*^{er}, qui contient le nouvel article 140*sexies*, est intitulé “Des infractions terroristes”. Elle estime dès lors que c’est pour cette raison que les mots “infractions terroristes” sont utilisés dans le nouvel article.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) souligne à l’attention du ministre que le texte de loi proposé aux dispositions 1° et 2° renvoient à chaque fois à “l’infraction visée à l’article 137, § 3, 6°, aux articles 140 à 140*quinquies* et à l’article 141”, alors que le commentaire des articles du projet de loi renvoie à “une infraction terroriste visée aux articles 137, et 140bis à 141”. Le membre suppose qu’il s’agit en l’occurrence d’un oubli et que le texte du commentaire des articles doit être adapté.

M. Van Hecke indique que la personne qui quitte la Belgique, en vue de préparer la commission d’une infraction terroriste en Belgique, pour y revenir par la suite relève à la fois du 1° et du 2°.

L’article 141bis du Code pénal, qui n’est pas repris dans ce nouvel article 140*sexies*, dispose que le titre *I*^{er} “Des infractions terroristes” ne s’applique pas aux activités des forces armées en période de conflit armé. La personne partie combattre il y a deux ans en Syrie aux côtés de l’armée syrienne libre, qui bénéficiait à l’époque d’une certaine sympathie au niveau international, relève-t-elle du champ d’application de cette loi? Entend-on par ‘forces armées’ uniquement une armée officielle ou peut-il également s’agir d’une armée rebelle? M. Van Hecke souligne qu’il importe de connaître la signification précise des termes “activités des forces armées en période de conflit armé”, dès lors que celles-ci échappent au champ d’application des articles relatifs aux infractions terroristes et donc aussi de l’article 140*sexies* proposé.

De heer Koen Geens, minister van Justitie, legt uit dat dit wetsontwerp niet raakt aan de notie “strijdkrachten tijdens een gewapend conflict” bedoeld in artikel 141*bis* dat bepaalt dat de terroristische misdrijven niet van toepassing zijn op de handelingen van strijdkrachten tijdens een gewapend conflict. Het gaat hier niet over het huurlingendebat. Hij wijst er voorts op dat het artikel 141*bis* werd ingevoegd bij de wet van 19 december 2003. Voor de juiste draagwijdte dienen de voorbereidende werkzaamheden geraadpleegd worden. Voorts bevat het door de rechtbank van eerste aanleg van Antwerpen op 11 februari 2015 uitsproken vonnis in de zaak Sharia4Belgium een uitgebreide toelichting over de huidige toepassing van artikel 141*bis* door de jurisprudentie.

Wat de door de heer Van Hecke opgeworpen discordantie betreft, antwoordt hij dat de tekst in de rubriek “artikelsgewijze bespreking” van het wetsontwerp dient te worden aangepast aan de tekst van het wetsontwerp.

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) antwoordt dat artikel 141*bis* net vandaag omwille van de terroristische problematiek van groot belang is. De regering heeft ervoor gekozen om hier niet de huurlingenwet aan te wenden maar titel I ter “Terroristische misdrijven” van het Strafwetboek. In de praktijk kan dit aanleiding geven tot discussie.

Het lid merkt voorts op dat het vonnis van 11 februari 2015 nog niet in kracht van gewijsde is getreden.

Mevrouw Sophie De Wit (N-VA) wenst te vernemen of het ook nodig zal zijn om de wetgeving inzake extraterritorialiteit en extraterritoriale rechtsmacht, en in het bijzonder het hoofdstuk II “Strafvordering wegens misdaden of wanbedrijven buiten het grondgebied van het Rijk gepleegd” van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering aan te passen?

De minister beaamt dit.

Artikel 2 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

M. Koen Geens, ministre de la Justice, explique que le projet de loi à l'examen ne modifie pas la notion de “forces armées en période de conflit” visée à l'article 141*bis* qui prévoit que les infractions terroristes ne s'appliquent pas aux activités des forces armées en période de conflit armé. Il ne s'agit pas en l'occurrence d'un débat sur les mercenaires. Il fait également observer que l'article 141*bis* a été inséré par la loi du 19 décembre 2003. On se reportera aux travaux préparatoires pour en connaître la portée exacte. Par ailleurs, le jugement rendu le 11 février 2015 par le tribunal de première instance d'Anvers dans l'affaire Sharia4Belgium contient un commentaire détaillé sur l'application actuelle de l'article 141*bis* par la jurisprudence.

En ce qui concerne la discordance pointée par M. Van Hecke, il répond qu'il y a lieu d'adapter le texte du commentaire des articles du projet de loi au texte du projet de loi.

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) répond que l'article 141*bis* revêt précisément une importance considérable à l'heure actuelle en raison des problèmes de terrorisme. Le gouvernement a choisi de se fonder en la matière non pas sur la loi sur les mercenaires, mais sur le titre Ier ter “Des infractions terroristes” du Code pénal, ce qui risque de susciter des controverses dans la pratique.

Le membre fait ensuite observer que le jugement du 11 février 2015 n'est pas encore passé en force de chose jugée.

Mme Sophie De Wit (N-VA) demande s'il sera également nécessaire d'adapter la législation relative à l'extraterritorialité et à la compétence extraterritoriale, en particulier le chapitre II “De l'exercice de l'action publique à raison des crimes ou des délits commis hors du territoire du royaume” du Titre préliminaire du Code de procédure pénale.

Le ministre confirme qu'il en est bien ainsi.

L'article 2 est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

HOOFDSTUK 3

Wijziging van artikel 90ter, § 2 van het Wetboek van Strafvordering

Art. 3

Dit artikel beoogt de vervanging van artikel 90ter, § 2, 1^oter, van het Wetboek van strafvordering.

De heer Philippe Goffin, voorzitter, stelt voor om in de inleidende zin van het artikel de woorden “ingevoegd door de wet van 30 juni 1994 en laatst gewijzigd bij de wet van 26 maart 2014” te vervangen door de woorden “ingevoegd bij de wet van 28 november 2000 en vervangen bij de wet van 19 december 2003”.

De commissie stemt in met deze wetgevingstechnische verbetering.

Artikel 3, zoals wetgevingstechnisch verbeterd, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

HOOFDSTUK 5

Wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteitArt. 3/1 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter en c.s. dient amendement nr. 1 in tot invoeging van een nieuw artikel 3/1 (DOC 54 1198/002). Dit nieuwe artikel vervangt in artikel 1, § 2, 4°, a), van het Wetboek van de Belgische nationaliteit de woorden “in artikel 23 of 23/1” door de woorden “in de artikelen 23, 23/1 of 23/2”.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) verduidelijkt dat in de oplistings van gewichtige feiten eigen aan de persoon momenteel wordt verwezen naar “het feit zich te bevinden in een van de gevallen bedoeld in artikel 23 of 23/1”. Door de voorliggende wetswijziging moet dit worden aangevuld met een verwijzing naar het nieuwe artikel 23/2.

Amendement nr. 1 tot invoeging van een nieuw artikel wordt aangenomen met 11 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 3/2 (*nieuw*)

Mevrouw Nahima Lanjri en c.s. dient amendement nr. 3 in tot invoeging een nieuw artikel 3/2 (DOC 54 1198/002). Het amendement strekt tot de vervanging in artikel 22, § 1, 7°, van het Wetboek van de Belgische

CHAPITRE 3

Modification de l'article 90ter, § 2 du Code d'instruction criminelle

Art. 3

Cet article vise à remplacer l'article 90ter, § 2, 1° ter, du Code d'instruction criminelle.

M. Philippe Goffin, président, propose de remplacer, dans la phrase introductive de l'article, les mots “inséré par la loi du 30 juin 1994 et modifié en dernier lieu par la loi du 26 mars 2014” par les mots “inséré par la loi du 28 novembre 2000 et remplacé par la loi du 19 décembre 2003”.

La commission marque son accord sur cette correction législative.

L'article 3, ainsi corrigé sur le plan légistique, est adopté par 12 voix et une abstention.

CHAPITRE 5

Modification du Code de la nationalité belgeArt. 3/1 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 1 (DOC 54 1198/002), qui tend à insérer un nouvel article 3/1. Ce nouvel article remplace, dans l'article 1er, § 2, 4°, a), du Code de la nationalité belge, les mots “à l'article 23 ou à l'article 23/1” par les mots “aux articles 23, 23/1 ou 23/2”.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) précise que dans l'énumération des faits personnels graves, il est actuellement renvoyé au “fait de se trouver dans l'un des cas visés à l'article 23 ou à l'article 23/1”. Par suite de la modification à l'examen, cette énumération doit être complétée par un renvoi au nouvel article 23/2

L'amendement n° 1 insérant un nouvel article est adopté par 11 voix et 2 abstentions.

Art. 3/2 (*nouveau*)

Mme Nahima Lanjri et consorts présentent l'amendement n° 3 insérant un nouvel article 3/2 (DOC 54 1198/002). L'amendement tend à remplacer les mots “des articles 23 et 23/1” par les mots “des articles 23,

nationaliteit van de woorden “artikelen 23 en 23/1” door de woorden “artikelen 23, 23/1 en 23/2”.

Mevrouw Nahima Lanjri (CD&V) legt uit dat dit amendement een technische aanpassing betreft van artikel 22 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, waar in § 1, 7°, sprake is van de vervallenverklaring in de artikelen 23 en 23/1. Dit artikel dient te worden aangevuld met het nieuwe artikel 23/2.

Amendement nr. 3 tot invoeging van een nieuw artikel wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 4

Artikel 4 beoogt de opheffing van woorden in artikel 23/1 van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

De heer Philippe Goffin, voorzitter, stelt voor om in de inleidende zin van het artikel de woorden “laatst gewijzigd bij de wet van 25 april 2014” te vervangen door de woorden “ingevoegd bij de wet van 4 december 2012 en gewijzigd bij de wet van 31 december 2012”. Voorts dient het woord “woorden” vervangen te worden door het woord “cijfers”.

De commissie stemt in met deze wetgevingstechnische verbeteringen.

Artikel 4, zoals wetgevingstechnisch verbeterd, wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 5

Dit artikel strekt tot de invoeging van een nieuw artikel 23/2 in het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

De heer Eric Massin (PS) dient amendement nr. 2 in dat ertoe strekt om in het ontworpen artikel 23/2, § 2, tweede zin, de woorden “nadat het CGVS advies heeft verleend, en” in te voegen na de woorden “zal de vervallenverklaring van de nationaliteit slechts uitgesproken worden”. (DOC 54 1198/002) Het lid verduidelijkt dat de vigerende wet geen eensluidend advies vereist in geval van staatloosheid. In zijn advies spreekt het Commissariaatgeneraal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) zich uit over de insluitingsvoorwaarden inzake de vluchtelingenstatus en inzake de subsidiaire beschermingsstatus, met name respectievelijk inzake het al dan niet bestaan van de gegronde vrees dat de betrokkene zal worden vervolgd in de zin van het Verdrag van Genève, dan wel van een reëel risico op een ernstige aantasting

23/1 et 23/2” dans l’article 22, § 1er, 7°, du Code de la nationalité belge.

Mme Nahima Lanjri (CD&V) explique que cet amendement concerne une correction technique apportée à l’article 22 du Code de la nationalité belge où au § 1er, 7°, il est question de la déchéance en vertu des articles 23 et 23/1. Il convient d’y ajouter aussi l’article 23/2.

L’amendement n° 3 insérant un nouvel article est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

Art. 4

L’article 4 vise à abroger des mots dans l’article 23/1 du Code de la nationalité belge.

M. Philippe Goffin, président, propose de remplacer, dans la phrase liminaire, les mots “modifié en dernier lieu par la loi du 25 avril 2014” par les mots “inséré par la loi du 4 décembre 2012 et modifié par la loi du 31 décembre 2012”. Il convient en outre de remplacer le mot “mots” par le mot “chiffres”.

La commission marque son accord sur les corrections légistiques proposées.

L’article 4, ainsi corrigé sur le plan légistique, est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

Art. 5

Cet article vise à insérer un article 23/2 dans le Code de la nationalité belge.

M. Eric Massin (PS) présente un amendement (n° 2) qui tend à insérer, dans l’article 23/2, § 2, proposé, deuxième phrase, les mots “qu’après avis du CGRA et” après les mots “déchéance de nationalité ne sera prononcée” (DOC 54 1198/002). Le membre explique que la loi actuelle ne prescrit pas d’avis conforme en cas d’apatridie. L’avis du Commissariat général aux réfugiés et aux apatrides (CGRA) se prononcera par rapport aux conditions d’inclusion pour le statut de réfugié et pour le statut de protection subsidiaire, à savoir, respectivement, l’existence ou non dans le chef de l’intéressé d’une crainte fondée de persécution au sens de la Convention de Genève ou d’un risque réel d’atteinte grave au sens de la protection subsidiaire. Ce faisant, l’avis du CGRA portera sur la conformité de la mesure d’éloignement

in de zin van subsidiaire bescherming. In dat verband zal het advies van het CGVS betrekking hebben op de overeenstemming van de verwijderingsmaatregel met de twee aspecten van artikel 3 van het EVRM waarvoor het CGVS bevoegd is en die het daadwerkelijk kan beoordelen. Hoewel de minister, noch zijn afgevaardigde, gebonden zijn door de adviezen van het CGVS, neemt zulks niet weg dat zij die adviezen niet naast zich neer kunnen leggen. Ze moeten er rekening mee houden bij hun inschatting van het risico dat het beginsel van *non-refoulement* beginsel wordt geschonden.

Mevrouw Nahima Lanjri (CD&V) stipt aan dat dit amendement betrekking heeft op een aangelegenheid die geregeld wordt in het in de commissie voor de Binnenlandse Zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar Ambt besproken wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen om beter rekening te houden met de bedreigingen voor de samenleving en de nationale veiligheid in de aanvragen tot internationale bescherming, nr. 1197/1. Het amendement is daarom overbodig.

De heer Eric Massin (PS) benadrukt dat het hier niet gaat over vluchtelingen derhalve belangt dit wel degelijk de commissie voor de Justitie aan.

Mevrouw Nahima Lanjri (CD&V) betwijfelt of het Commissariaatgeneraal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen wel bevoegd is als het niet gaat over vluchtelingen.

Amendement nr. 2 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 3.

Artikel 5 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

IV. — VERGADERING MET TOEPASSING VAN ARTIKEL 82.1 VAN HET KAMERREGLEMENT

Tijdens de vergadering van 7 juli 2015 hebben de commissieleden de wetgevingstechnische nota van de Juridische Dienst van de Kamer besproken.

Art. 2

De Juridische Dienst maakt de volgende opmerking:

“In de commissie werd voorgesteld om telkens de woorden “een terroristisch misdrijf bedoeld in ...” / “une infraction terroriste visée à” te vervangen door de

avec les deux aspects de l’article 3 de la CEDH pour lesquels le CGRA est compétent, et qu’il est effectivement en mesure d’évaluer. Si les avis du CGRA ne lient pas le ministre ou son délégué, il n’en reste pas moins que ceux-ci ne peuvent ignorer les avis du CGRA. Ils doivent en tenir compte dans leur appréciation du risque de violation du principe de non-refoulement.

Mme Nahima Lanjri (CD&V) indique que cet amendement concerne une matière réglée par le projet de loi modifiant la loi du 15 décembre 1980 sur l’accès au territoire, le séjour, l’établissement et l’éloignement des étrangers en vue d’une meilleure prise en compte des menaces contre la société et la sécurité nationale dans les demandes de protection internationale (n° 1197/1), examiné en commission de l’Intérieur, des Affaires générales et de la Fonction publique. L’amendement est dès lors superflu.

M. Eric Massin (PS) précise que, dans la mesure où il ne s’agit pas de réfugiés, cette matière relève bien de la commission de la Justice.

Mme Nahima Lanjri (CD&V) doute que, s’il ne s’agit pas de réfugiés, ce soit bien le Commissariat général aux réfugiés et aux apatrides qui soit compétent.

L’amendement n° 2 est rejeté par 10 voix contre 3.

L’article 5 est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

IV. — RÉUNION EN APPLICATION DE L’ARTICLE 82.1 DU RÈGLEMENT DE LA CHAMBRE

Au cours de la réunion du 7 juillet 2015, les membres de la commission ont examiné la note de légistique du Service juridique de la Chambre.

Art. 2

Le Service juridique a formulé l’observation suivante:

“En commission, il a été proposé de remplacer chaque fois les mots “une infraction terroriste visée à” / “een terroristisch misdrijf bedoeld in ...” par les mots

woorden “een misdrijf bedoeld in ...” / “une infraction visée à”, en dus de uitdrukkelijke verwijzing naar de terroristische aard van de misdrijven weg te laten.

Er is geen bezwaar tegen deze verbetering. De verwijzing naar de artikelen 137, 140 tot 140quinquies en 141 van het Strafwetboek maakt immers voldoende duidelijk dat het terroristische misdrijven betreft. Die werkwijze wordt trouwens nu al gebruikt in de artt. 138, § 1, 140bis, 140ter, 140quater en 140quinquies van het Strafwetboek. De vaststelling dat in de artt. 138, § 2, 139 en 141 van het Strafwetboek wel uitdrukkelijk melding wordt gemaakt van de terroristische aard van de misdrijven, wat overbodig is, doet daaraan geen afbreuk.

Deze opmerking geldt ook voor het ontworpen art. 23/2, § 1, van het Wetboek van de Belgische nationaliteit (art. 7 [vroeger art. 5] van het ontwerp). Alle misdrijven bedoeld in boek II, titel I ter van het Strafwetboek zijn immers terroristische misdrijven.”.

De commissie en de minister stemmen in met deze opmerking. De tekst zal overeenkomstig worden aangepast.

De Juridische Dienst maakt ook nog de volgende opmerking:

“In de commissie werd ook voorgesteld om telkens de woorden “misdrijf bedoeld in artikel 137, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, en in de artikelen 140 tot 140quinquies en artikel 141” / “infraction visée à l'article 137, à l'exception de celle visée à l'article 137, § 3, 6°, aux articles 140 à 140quinquies et à l'article 141” te vervangen door de woorden “misdrijf bedoeld in de artikelen 137, 140 tot 140quinquies en 141, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 137, § 3, 6°” / “infraction visée aux articles 137, 140 à 140quinquies, et 141, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°”.

Er is geen bezwaar tegen deze verbetering, die de leesbaarheid van de tekst bevordert. Een gelijkaardige formulering wordt nu trouwens al gebruikt in art. 140ter van het Strafwetboek: “Onverminderd de toepassing van artikel 140 wordt iedere persoon die een andere persoon werft voor het plegen van een van de in artikel 137 of in artikel 140 bedoelde misdrijven, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, gestraft ...”.

De commissie en de minister stemmen in met deze opmerking. De tekst zal overeenkomstig worden aangepast.

“une infraction visée à” / “een misdrijf bedoeld in ...”, et donc de supprimer la référence explicite au caractère terroriste des infractions.”

Il n'y a pas d'objection à l'encontre de cette correction. En effet, la référence aux articles 137, 140 à 140quinquies et 141 du Code pénal indique suffisamment clairement qu'il s'agit d'infractions terroristes. Cette méthode est d'ailleurs déjà utilisée aux articles 138, § 1er, 140bis, 140ter, 140quater et 140quinquies du Code pénal. Le fait que les articles 138, § 2, 139 et 141 du Code pénal évoquent explicitement la nature terroriste des infractions, ce qui est superflu, ne modifie en rien notre analyse.

Cette observation vaut également pour l'article 23/2, § 1er, en projet, du Code de la nationalité belge (art. 7 [ancien art. 5] du projet). Toutes les infractions visées au livre II, titre premierter, du Code pénal sont en effet des infractions terroristes.”

La commission et le ministre souscrivent à cette observation. Le texte sera adapté en conséquence.

Le Service juridique formule également l'observation suivante:

“En commission, il a également été proposé de remplacer chaque fois les mots “infraction visée à l'article 137, à l'exception de celle visée à l'article 137, § 3, 6°, aux articles 140 à 140quinquies et à l'article 141” / “misdrijf bedoeld in artikel 137, met uitzondering van het in artikel 137, § 3, 6°, bedoelde misdrijf, en in de artikelen 140 tot 140quinquies en artikel 141” par les mots “infraction visée aux articles 137, 140 à 140quinquies, et 141, à l'exception de l'infraction visée à l'article 137, § 3, 6°” / “misdrijf bedoeld in de artikelen 137, 140 tot 140quinquies en 141, met uitzondering van het misdrijf bedoeld in artikel 137, § 3, 6°”.

Il n'y a pas d'objection à l'encontre de cette correction, qui améliore la lisibilité du texte. Une formulation analogue est d'ailleurs déjà utilisée à l'art. 140ter du Code pénal: “Sans préjudice de l'application de l'article 140, toute personne qui recrute une autre personne pour commettre l'une des infractions visées à l'article 137 ou à l'article 140, à l'exception de celle visée à l'article 137, § 3, 6°, sera punie ...”.

La commission et le ministre marquent leur accord avec cette observation. Le texte sera adapté en conséquence.

Voor het overige worden nog wetgevingstechnische verbeteringen aangebracht.

Het geheel van het wetsontwerp, aldus geamendeerd en wetgevingstechnisch verbeterd, wordt aangenomen met 10 stemmen en 2 onthoudingen.

Bijgevolg vervallen de toegevoegde wetsvoorstellen DOC 54 0658/001, DOC 54 0781/001, DOC 54 0795/001, DOC 54 0796/001 en DOC 54 1078/001.

De rapporteur,

De voorzitter,

Kristien VAN VAERENBERGH Philippe GOFFIN

Bepalingen die een uitvoeringsmaatregel vereisen (artikel 78.2, vierde lid, van het Reglement): *nihil*

Pour le surplus, quelques corrections d'ordre légistique sont apportées.

L'ensemble du projet de loi, tel qu'il a été modifié et corrigé sur le plan légistique, est adopté par 10 voix et 2 abstentions.

Par conséquent, les propositions de loi jointes DOC 54 0658/001, DOC 54 0781/001, DOC 54 0795/001, DOC 54 0796/001 et DOC 54 1078/001 deviennent sans objet.

La rapporteuse,

Le président,

Kristien VAN VAERENBERGH Philippe GOFFIN

Dispositions nécessitant une mesure d'exécution (art. 78.2, alinéa 4, du Règlement de la Chambre): *nihil*